

Anulu IV.

Nro 22 si 23.

Fói'a basericésca.

Organu

pentru cultur'a religiosa a clerului si a
poporului.

Redigeata de

Dr. Alesandru V. Gram'a.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

25 Novembre si 10 Decembre 1886.

Cuprinsulu:

Strainismii in limb'a nóstra basericésca reformata. — Serbatorea Nascerei Domnului nostru Isusu Christosu pre tempulu S. Chrysostomu. — Admisimea Santiloru la vederea beatifica in baseric'a resaritului. — Consecrarea si binecuventarea basericeloru. — Vieti'a religiosa a Parisului. — Date statistice din Sicomatismulu archidiecesanu depre anulu 1886. — Sacramintele moribundiloru la agonisanti. — Scheletu de predica la cununia. — Revist'a basericésca. — Catra clerulu romanu.

Apare in 10 si 25 st. n. a fia-carei luni.

Pretiulu pre unu anu 3 fl. v. a.

Blasiu, 1886.

Tipograff'a Seminaruluiu gr.-cat. in Blasiu.

Strainismii in limb'a nóstra basericésca reformata.

A fostu unu tempu, candu in urm'a atacurilor nedrepte, malitiose si tendentioase a latinitatei nostre, s'a nascutu in mintea literatiloru nostrii ide'a, cá limb'a nostra literaria se se curatie radicalu de ori si ce cuvinte slavice, cá astufeliu remanendu limb'a numai din termini si espresiuni latine, in urm'a unei priviri chiaru si numai superficiali se se pota convinge si scepticulu celu mai mare despre latinitatea limbei nostre si prin ea si despre latinitatea nostra. Biet'a limb'a nostra a ajunsu in manile literatiloru acestor'a sórtea omului aceluia, care aflandu, cá unulu din vestimentele, ce le porta, este de furatu, cá nu cumva se dée de necadiu, le a aruncatu diosu tote depre elu, fora se cugete la ace'a, cá si strica prin acést'a inea si mai multu, deora-ce a remasu golu, fora cá se fia lipsa de asia ceva.

Cáce ce au ajunsu si ce au castigatu literatii nostrii prin purificarea acést'a radicala a limbei? Chiaru nemicu. Cáce deoparte atacatorii latinitatei nostre li aru fi potutu tare usioru respunde, cá eli in atacurile loru nu iau de basa limb'a faurita de cutare si cutare filologu, ci iau limb'a ace'a romanésca, ce o au invetiatu dela maicele loru chiaru si literatii respectivi, limb'a ace'a, ce s'a desvoltatu in graiulu viu alu poporului romanescu in tempu de mai multe sute de ani, si care trebue se porte pre faci'a sa urmele trecutului. Si deca literatii voiescu se arete latinitatea limbei nostre si prin ea a natiunei nostre, atunci se se provoce la limb'a, ce o vorbesce poporulu, si din ace'a se-si scota probele si dovedile, éra nu din limb'a ce si o au fauritu eli. De alta parte inse inimicii, ce atacáu latinitatea limbei nostre, cráu atátu de slabi pre terenulu acest'a, argumentele si probele, ce le intrebuintiau eli, eráu atátu de debile, câtu spre ai combate si aduce in confusiune nu erá de locu de lipsa a alergá la unu midilocu, atátu de pucinu convingutoriu si atátu de debilu, cum este purificarea limbei, ci erá destula o simpla provocare deoparte la latinitatea gramaticeí nostre, éra de alta parte la majoritatea impunetoria a cuvintelor latiné in limb'a nostra, cari ambele la olalta areta atátu de marcatu latinitatea limbei romane, câtu pre langa argumintele aceste doue mai cá nu este de lipsa a alergá la alte probe si arguminte. Si in adeveru, literatii nostrii s'au temutu prea tare de specica acést'a de inimici ai latinitatei nostre. Cáce eli eráu de comunu omeni, ce nice nu au studiatu, nice nu au cunoscutu din fundamentu limb'a nostra, ci cunoscintiele loru au fostu numai superficiali, si din ele au trasu nescari consecintie, de cari adeveratii cunoscutori au trebuitu se rida. Si in adeveru, acestia au si aflatu in scurtu tempu, cá latinitatea limbei nostre nu se pote nice decum trage la indoieila,

asia câtu astăzi chiaru nice inimicii celi mai incarnati ai poporului românesc nu mai cutéza a negá latinitatea limbei nostre. Suntu inca si astăzi, ce e dreptu destuli, cari nega latinitatea originii nostre. Nu ni este astăzi inse nice unulu cunoscutu, care se nege latinitatea limbei nostre. Chiaru si politiculu istoriei Hundsdörfer alias Hunfalvy, care si din iadu ar' scote argumente in contr'a latinitatii si in contr'a petrecerii nostre in continuu in tierile, in cari locuimu astăzi, inea nu cutéza a negá latinitatea limbei nostre.

Din tote aceste se vede, cá procesulu acest'a alu literatiloru nostrii a fostu prea pripitu. Deca inse ar' fi numai atât'a, atunci lucrulu ar' trece in dominiulu istoriei, si cu acést'a caus'a ar' fi finita. Din nenorocire inse lucrulu nu se marginesce numai la atât'a. Nu se marginesce numai la atât'a, pentrucá purificarea acést'a a fostu atâtu de radicala, si inea nunumai atât'a, ci si atâtu de estravaganta, si câte odata fora de nice un'a causa si capritiosa, câtu potemu dice cu totu dreptulu, cá prin acést'a limb'a nostra in manile loru pre langa tota latinisarea, totusi este mai seraca, decâtu cum este ce'a ce o vorbesce poporulu, si un'a multime de concepte si nuantie, pre cari poporulu le esprima in limb'a s'a forte bine, literatii cu multimea de cuvinte latine, nice pre departe nu le potu esprima corect. De proba vomu aduce numai câteva cuvinte. Cátu de frumoase si de românesci suntu cuvintele: *a se tangú, a se plange, a se gelú si a se cantá!* Si fia care din ele esprima un'a nuantia óre care diversa de celelalte. Literatii acestia inse le au scosu mai pre tote din limba, cá pre nescari fii vitregi a ei, si le au inlocuitu cu latinulu: *a se lamentá*, de si acest'a nu esprima, decâtu numai o singur'a nuantia din cele patru. Seau dora cuvintele românesci: *gele, gelnicu, a geli, gelitia* suntu mai urite cá cuvintele: *doliu, a fi in doliu, doliosu si zefru*, seau cuventulu: *primitoriu* e mai uritu decâtu cuventulu: *ospitalu, tuinicu* mai uritu, decâtu *misteriosu si misticu* si altele câte si mai câte?

Cu deosebire limb'a nostra basericesca a suferitu forte multu prin procesulu acest'a. In cărtili mai noue nu odata s'au lasatu afora cuvinte românesci destulu de bune si întielese de poporu, si le au inlocuitu cu cuvinte latine câte odata chiaru reu nimerite si pre langa ace'a si neintielese decâtu numai de omenii literati, candu totusi la cărtili basericesci, recerinti'a antaia nu este cá in ele se se curatie limb'a dupa cine scie ce pareri folologice trecutorie, ci cá ele se fia întielese de poporulu credintiosu. Căce cartile basericesci nu au se tiena prelectiuni din filologia, ci se inaltie pietatea credintiosiloru, si acést'a nu este de a se gerfi nice odata celeilalte. Inca mai departe s'au mersu cu cărtili acele basericesci, cari inca nu suntu edate cu litere latine si inca „nepurificate“. In aceste fia care preotu si cantaretiu a latinisatu asia precum i s'a parutu mai bine, si precum a potutu. Si fienducá in aceste fia care a fostu avisatu pre cunoscintiele sale proprie si teologice si de limba, asia s'a intemplatú câte odata de schimbarile facute in limba au fostu chiaru ridicule. Asia s'a intemplatú, de in locu de: „*bucurative si ve*

desfetati, cã plat'a vostrã multa este in ceriuri" s'a cantatu: „cã salariulu vostru multu va fi in ceriuri“. In locu de: „vedì dara suflete alu meu, se nu dormitezi, si vei remanè afora cã cele cinci fete“ s'a cantatu: „si vei remanè afora cã cele cinci dame“. In locu de: „din paz'a demanetiei pana in nopte“ s'a cantatu: „din sentinel'a demanetiei pana in nopte“ si asia mai departe.

Atari pasi gresiti mai facu altumintrule si alte popore in stadiile cele de antaiu ale culturei. Din care cauza nice noue nu ni se pote luá asia tare in nume de reu. Si unu copilu inca cade si se lovesce multu pana ce se invetia a merge pre petiorele sale. Dara apoi unu poporu, a carui pasii celi de antaiu, ce-i face spre cultura, suntu inca mai mai nesecuri si cá ai copilului. Inse chiaru pentru ace'a datorint'iã noastrã este, cá aflandu de pasii celi gresiti se ne silim a-i indreptá, cãce numai astufeliu este cu potintia unu progresu adevveratu. Din care cauza in pucine cuvinte ne vomu espune si noi parerea noastrã cu privire la principiile, ce ar' fi de a se observá in reformarea seau mai bine disu, in coregerea limbei nostre basericesci. Parerea acóst'a nu este nice decum parere filologica, ci mai multu parere teologica si practica, careia in una atare reformare i compete totu-de-a-un'a loculu celu de antaiu. Pentru ace'a filologii potu continuá si mai departe cu studiile loru asupr'a limbei nostre. Ce poftimu dela êli, este numai, cá se nu pretinda, cá limb'a noastrã basericésca menita pentru poporu cu dau'a si ignorarea principiilor teologice si practice se se acomodeza dupa tote parerile loru de multe ori numai de victia efemera.

Cumcã limb'a noastrã basericésca din cartile vechi tiparite mai cu sema cu litere cirile are lipsa de reformare, este unu lucru atátu de constatatu, câtu astádi nu credemu, cã s'ar' mai aflá cineva, care se sustiena contrariulu. Traducutorii celi vechi au fostu numai incepatori pre unu terenu forte greu, in care la totu pasiulu aveáu se se lupte cu forte multe greutati si teologice si limbistice. Si astufeliu a fostu unu lucru tare firescu, cã ce'a ce au produsu eli, a fostu unu lucru inca neperfectu si cu destule defecte. Inse dela nesci incepatori nu se pote acceptá mai multu. Afora de ace'a limb'a noastrã pre tempurile acele nice pre departe nu ajunsese la gradulu si trépt'a ace'a de desvoltare, la care a ajunsu astádi. Astufeliu fienducã eli au trebuitu se traduca pre un'a limba inca nedesvoltata, se intielege de sine, cã traducerea loru a trebuitu se aiba tôte scãderile, ce isvorescu din una atare impregiurare. Si ar' fi unu lucru prea fatalisticu, candu noi cu limb'a noastrã cea desvoltata de astádi ne amu multumí cu un'a traducere din tempii celi primitivi ai limbei nostre. Afora de ace'a mai tote traducerile aceste s'au facutu de barbati, a caroru credintia in unele puncte diferieá de credint'iã noastrã cea adevverata. De aci apoi inca a urmatu, cã in càrtile nostre basericesci s'au viritu unele lucruri, cari nu usioru le potemu aduce in consonantia deplina cu credint'iã cea adevverata. Si in urma traducutorii au fostu barbati adapati cu cultura intru tote slavica, barbati inaintea carora limb'a slavica si a fostu

castigatu unu nimbu ore care de santienia. De aci a urmatu, că barbatii acestia traducatori si au facutu unu meritu din ace'a, că se lase in limb'a nostra basericésca cătu se pote mai multe cuvinte slavice. Numai astufeliu ni potemu esplicá, că traducatorii acestia au intrebuintiatu in traduceri cuvinte slavice chiaru si acoló, unde avemu cuventu romanescu destulu de bunu si intielesu de toti, cum este p. e. *norodu* in locu de *poporu*, *zocuzila* in locu de *sté* si *rucavitie* in locu de *manecari* si altele. Numai amintimu nemicu de ace'a, că sintacteea si topic'a in traduceri aceste este prin câte unu locu atátu de nenaturala si neconforma limbei nostre, cătu omulu chiaru si cetindu, numai cu greu pote aflá intielesulu. Lucrulu nu provine de acoló, că dora traducatorii nu ar' fi posiediutu deplinu limb'a romana de pre atunci, ci de acoló, că din respectulu eclu mare, ce l'au avutu facia cu limb'a slavica, nu s'au incumetatu a face traducere libera, de care s'au temutu că de unu sacrilegiu ore care, ci s'au multiumitu cu ace'a, că mai numai in loculu cuvinteloru slavice au pusu cuvinte romanesci, pre unde au pusu.

Tote aceste ni arata, că reformarea limbei nostre basericesci la totu casulu este de lipsa. In ori ce reforma inse este lipsa de unele principie conducutorie, deca omulu voiesce se se feresca de estravagantie in un'a direptiune seau in alt'a. Principiulu acest'a inse nũ pote se fia nice decum latinisarea cu ori si ce pretiu, căce atunci cu reform'a nostra amu cadé in unu altu estremu diametralu opusu celui, in care au cadiutu traducatorii celi de antaiu. Principiulu acelor'a a fostu, slavizare cu ori si ce pretiu, si pre calea acést'a au ajunsu a face un'a limba in multe privintie neintielesa de poporu. Principiulu acestor'a este latinisarea cu ori ce pretiu, si astufeliu si acestia ar' ajunge totu acoló, unde au ajunsu celilalti. Deosebirea jace numai in ace'a, că aceia au slavisatu din motive pretinse sacre, éra acestia latiniséza din motive pretinse nationali. Ci principiulu, dupa care este de a se face reform'a acést'a, trebũe dedusu din insasi natur'a lucrului si resumatu pre scurtu se pote esprime cu: latinisare nice mai multa nice mai pucina, decátu cum cere lips'a, si curatire de slavismi nice mai multa nice mai pucina decátu érași cum cere lips'a.

Totu ce trece preste acést'a este estravagantia fora folosu practicu.

Se vedemu inse, cum ar' fi de a se aplicá principiulu acest'a mai in detaiu, si care este criteriulu, dupa care ar' fi a se judecá, cumcá încátu introducerea latinisniloru si eliminarea slavismiloru este de lipsa.

Inainte de tote ce atinge latinismii, parerea nostra ar' fi, că acestia numai acolo se-i introducemu, unde in limb'a poporului lipsindu insusi conceptulu, lipsesce si cuventulu seau terminulu pentru esprimarea lui. In cartile nostre rituali, prin unele locuri se cuprinde un'a teologíá de totu inalta, in carea vinu inainte concepte si idei cu totulu necunoscutu poporului, fienducá suntu prea departe de viet'a lui de tote dilele. Nefiendu conceptele si ideile aceste cunoscute poporului se intielege de sine, că nice cuventu pentru

esprimarea lor nu pote se aiba. Ce este dara de facutu in casulu acest'a? Nemicu alt'a, decâtu trebue se alergamu la limb'a latina, si se imprumutamu dela ea, cá dela una sora a limbei nostre. Inprumutarea acest'a din limb'a latina inse inca nu este lucru asia usioru, precum sar' paré, si in privint'a acést'a s'a gresitu multu pana acumu. S'a gresitu, pentrucà in lucruri teologice crestine s'a luat de basa limb'a latina din classicii pagani, si s'a desconsideratu cu totulu limb'a latina din classicii crestini. Candu ce este mai naturalu, decâtu cà deca am lipsa de unu terminu teologicu crestinu, atunci pre acel'a se-lu cautu in classicii latini crestini si nu in celi pagani. Suntu destule cuvinte latine, cari in limb'a classica pagana au unu intielesu, precandu in cea classica crestina au altu intielesu. Suntu mai departe destule concepte, cari in limb'a classica pagana se esprimu in una forma, éra in cea classica crestina in alta forma. Care este dara pentru noi mai acomodata candu voimu se imprumutamu ver unu terminu teologicu pentru limb'a nostra bisericesca, pote se veda ori si cine. De ace'a dupa parerea nostra, candu in reformarea limbei nostre bisericesci suntemu siliti a imprumutá ver unu terminu teologicu latinu, care in limb'a nostra lipsindu conceptulu trebue se lipsésca si cuventulu, atunci totu de a un'a imprumutarea acést'a se o facemu diu limb'a latina a versiunei latine a Santei Scripturi numita: Vulgata si din Santii Parinti, cari au scrisu opurile lor in limb'a latina, éra nu din classicii pagani.

Inse chiaru si in casulu, candu in limb'a nostra nu avemu de locu terminu pentru unu conceptu, nu suntemu totu de a un'a siliti a alergá la limb'a latina. De multe ori se intempla, de eu tote cà nu avemu cuventu pentru unu conceptu ore care, totusi lu potemu formá din ver un'a radecina ore care, seau prin unirea aloru doue cuvinte, asia in câtu pote se intielega ori si cine, cumcà ce voiesce se dica. Numai candu nice acést'a nu se pote face, seau candu, deca s'ar' face, cuventulu nou seau nu l'ar' pote intielege nimene, seau ar' stîrni risulu, numai atunci amu fi de parere, se se alerge la limb'a latina in modulu aretatu mai susu.

Cale cam analoga amu avé dupa parerea nostra de a urmá si in scoterea slavismiloru din limb'a nostra bisericesca. Aname toti slavismii aceia, pre cari poporul nui intielege, si pre cari nui folosesece in limb'a si in comerciulu seu de tote dilele, toti acestia trebuescu scosi fora de nice un'a indurare, precum: chvalite, blagenii, bohorodicina, plastanitia si altele. Totu asemenea trebuescu scosi si accia, pre cari i intrebuintiéza ce e dreptu poporul in limb'a sa, inse pre lenga eli mai folosesece inca si unu altu cuventu de acel'asi intielesu, inse curatu romanescu. In atari casuri cuventulu slovenescu fiendu superfluu, pote se fia scosu cu totulu afara, fora cá limb'a nostra se sufere ceva. Asia se folosesece in limb'a poporului si cuventulu *norodu* si si cuventulu *poporu*, cuventulu *vreme* si *tempu*. *Norodu* si *vreme* suntu slavice, éra *poporu* si *tempu* suntu românesci. Cele de antaiu potu remané afara, cà le suplinescu

celelalte. Pre langa acestia sar' mai poté scote si slavismii aceia, pre cari ce e dreptu i folosesece poporul, inse in limb'a nostra literaria basericesca au pieritu mai de totu, si se intrebuintieze alti in loculu lor, precum *duchu, slava, Troitia, nadesde*, in loculu caror'a se intrebuintiéza cuvintele: *spiritu, marire, Treime, sperantia*. Si noi credemu, că scotiendu slavismii din aceste trei categorié amu facutu destulu si numai atât'a catu cere lips'a.

Pre lenga cuvintele aceste mai suntu in limb'a nostra cuvinte, seau in adeveru de origine slava seau numai crediute de atare origine, pre cari le folosesece poporul in limb'a sa, ma le folosescu chiaru si literatii in limb'a de conversare, si pre lenga ace'a mai esprima si ide'a seau conceptulu loru in unu modu tare corectu, precisu si lamuritu, si nu pote fi nice un'a sperantia, cumcà voru esi nice candu din limba. Asia pentru esemплу: *veacu, ciuma, potopu, postu, neamu*, si altele. Ce e dara de facutu cu aceste? Parerea nostra cu privire la cuvintele aceste, cu cari s'a facutu mai multu abusu că si cu ori care altele, ar' fi că pre aceste se nu le scotemu din limb'a nostra basericésca, căci scotienduse poporul nostru ar' pierde multu din potinti'a de a intielege limb'a basericésca, fora că cultur'a si avuti'a limbei se castige ceva. Asia p. e. nu scimu pentruce in liturgiariulu dela 1870 cuventulu: *veacu* s'a inlocuitu pretotindene cu cuventulu: *seclu*; pentru ce in locu de: *ciuma* s'a pusu: *peste*, in locu de potopu s'a pusu *esundare*, seau deca chiaru nu a voitu se dica *potopu*, de ce nu a disu: *versarea apelor*, care e mai romanescu si mai intielesu de toti că: *escundare*, in locu de: *neamu, generatiune* si asia mai departe. Cātu de bine le intielege pre acele poporul, si câtu de pucini suntu celi ce le intielegu pre aceste! Si ore a devenitu prin cuvintele aceste latine limb'a nostra mai avuta? Nice pre departe! Căce chiaru din contra cuvintele cele latine amintite nu esprima conceptele respective in modu asia drasticu, cum le esprima cele romanesci fia ele de ori si ce origine. Se luamu de esemплу numai cuventulu: *peste* in locu de *ciuma*. Cuventulu: *pestis* in limb'a latina insemnéza ori si ce morbu lipitosu si epidemicu. In rogatiunea dela litía din Liturgiariu, unde in locu de *ciuma* s'a pusu cuventulu: *peste*, credintiosii se roga lui Domnedieu, că se-i mantuiasca de unu anumitu genu de morbu lipitosu si epidemicu, anume de: *ciuma*, care intrece pre tote morburile de genulu acést'a, că unulu care este in stare a pustii tieri intregi, ce'a ce nice unu altu morbu epidemicu nu face. Afora de ace'a ciu'm'a este ceva cu totul extraordinariu, cea ce nu suntu morburile comune lipitiose si epidemice. Astufeliu crestinii nostrii celi vechi se rogáu la litía, că Domnedieu se-i scutéscá numai de ciuma, că de morbulu celu mai infricosiatu epidemicu, si nu au mersu pana acoló, că se poftésca dela Domnedieu, că pre eli peccatosii sei scutesca de ori si ce morbu epidemicu fie câtu de micu. Eli au fostu multiumiti, deca Domnedicu in indurarea lui i va mantui de ce e mai reu; ce este mai pucinu reu, au fostu gata a suferi bine sciendu, că suntu detori cu asia ceva pentru peccatele lor. Noi inse candu ne rogamu se ne mantuiasca

Domnedieu de *peste*, atunci ceremu dela elu se ne mantuiesca de ori si ce morbu lipitosu si epidemicu fia acel'a câtu de micu, cá si cum nu amu fi detori nemicu pentru peccatele nostre. Apoi idiotismii aceia frumosi romanesci facuti cu ajutoriulu cuventului *ciuma*, nu se potu de locu face cu ajutoriulu cuventului: *peste*, si deca se facu, atunci suntu ceva de risu. Astufeliu lepedandu cuventulu: *ciuma* limb'a nostra a devenitu mai seraca pierdiendu mai multi idiotismi frumosi. Asia este tare bine si drasticu disu: *a fugl cá de ciuma, a stá inchisu cá de ciuma, ai fi frica cá de ciuma, a fi uritu cá cium'a*. Se punemu inse in locu de *ciuma* cuventulu *peste*, si ce ésa? Nesce diceri fora intielesu si si de risu, precum: *a fugi cá de peste, a stá inchisu cá de peste, ai fi frica cá de peste, a fi uritu cá pestea*.

Totu asia stá lucrulu si cu cuventulu: *esundare* in locu de *potopu*, care éراس vine inainte in rogatiunea amintita dela litía. *Esundare* este ori si ce esire a riuriloru din alvia. *Potopu* inse este ceva multu mai multu. Potopulu este un'a versare extraordinaria de nori impreunata cu un'a esire a riuriloru din alvi'a loru cá si cum s'ar' fi deschisu isvorele adencului. Potopulu este un'a esundare cu totulu éstraordinaria, si de un'a atare esundare se roga credintiosii se-i mantuiesca Domnedieu, éra nu de ori si ce esundare ori si câtu de micutia. Astufeliu latinisandu fora treaba numai aceste doue cuvinte in rogatiunea amintita dela litía, spiritulu celu frumosu alu rogatiunei s'a schimbatu cu totulu, si pre langa ace'a s'au pusu si nesce cuvinte neintielesu de poporu. Cumcá prin asia ceva nunumai cá nu castigamu nemic'a neci in privinti'a limbei nice in privinti'a pietatei, este unu lucru care de sine se intielege.

De ace'a mai repetimu inca odata, cá dupa parerea nostra nu trebuescu scose afora cuvinte, pre cari le folosescu poporulu si le intielege bine, numai cá se le inlocuimu cu cuvinte latine, cari numai arareori esprima perfectu ide'a si conceptulu poporului.

Astufeliu noi credemu, cá tienendune de principiile espuse nu vomu latinisá nice mai multu nice mai pucinu decatu cum cere lips'a, si nice nu vomu scote slavismi nice mai multi, nice mai pucini decâtu éراس numai câtu cere lips'a, si pre calea acésta vomu formá un'a limba basericésca si curata si intielésa de poporu.

La aceste mai avemu ceva de adausu cu privire la topica seau ordinarea cuvintelor. In privinti'a ordinarei acesteia inca s'a gresitu pana acumu nu odata intru atât'a, in câtu s'a consideratu numai legea gramaticala, si s'a desconsideratu cu totulu spiritulu lucrului. Dice p. e. legea gramaticala, cá in limb'a romanescá de regula atributulu si predicatulu se pune dupa substantivu. Acést'a este dreptu. Cu tote aceste suntu casuri, candu insusi spiritulu sentintiei poftesce, cá atributulu se se pune inaintea substantivului, căce altu-mintrule ide'a nu se esprima deplinu. Asia p. e. un'a alta ide'a esprima sentinti'a: *Domnedieu e mare*, si alt'a sentinti'a: *mare e Domnediea*. Prin cea de antaiu se declara unu adeveru, prin a doua se esprima un'a mirare. De unde

mai cu sema in cărțile bisericești este de a se pune mare pondu pre spiritulu și ide'a sentintiei, și nu e consultu a se tiené orbisii de legea gramaticală, cum s'a intemplat mai cu sema in orologeriulu celu nou, in care tote ideile au devenitu sclave legiloru celor mai stricte gramaticali, asia câtu celu vechiu in privinti'a topiceii celei logice este cu multu mai bunu că celu nou incatu-siatu in legi gramaticali fora spiritu.

Serbatoarea Nascerei Domnului nostru Isusu Christosu pre tempulu S. Chrysostomu.

Spre descoperirea sublimității și adencimei celei necuprinse a misteriiului intrupării, și spre a lumină, și oresi-cumva a sadî in ânimele credincioșiloru cunoscinti'a cea credincioșă a acelu misteriu alu rescumperării, s. biserica astufeliu a tocmitu tempulu sacru alu anului bisericescu, că acelu misteriu cu laude se se celebreze in un'a fiacare parte a cultului Domnediescu.

Nu numai inse atât'a, ci a asediatu deodată și ace'a, că memori'a misteriiului acelu infricosiatu „*alu scoboririi lui Domnedieu pre pamântu și alu sârii omului la ceriu*“ (Stich. Lit. 25 Dec.) intr'unu tempu anumitu determinatu și cu solemnitate destinsă corespondiătoria insemnătateii acelu misteriu se se celebreze, — adecă se se santiésca cu serbatore legată.

Celebrarea această'a solemnă a memoriei intrupării Domnului, s. biserica o tiene in 25 Decembre.

Venerandu anticitatea asediamentelor sacre, se trecemu înainte dreptu cu 15 vécuri, la etatea S. Parinte Chrisostomu, că se cunoscemu, ore celebratu-s'a pre acelu tempu și cu ce pietate serbatore nascerei lui Isusu Christosu!

Cel'a ce a disu „*Eu sum calea, adeverulu și viétia*“ (Joanu XIV 6) Acel'a a atribuitu, a impartasitu legii sale sante potere de viétia de a reformă și indreptă tôte relatiunile vietiei omenești in spiritulu rescumperării¹⁾.

Poterea și spiritulu acest'a de viétia a legii crestinesci a datu inceputu la mai multe asediamente sacre, mai înainte de ce acele prin lege bisericescă ar' fi primitu sanctiune, mai înainte de ce acele ar' fi trecut in viétia esterna istorica a bisericeii.

Asia a fostu acést'a și cu memori'a nascerei Domnului nostru Isusu Christosu.

Misteriiulu intrupării Domnului nostru Isusu Christosu dintru inceputu a fostu vestitu de catra Apostoli, preamaritu de cătra parinti²⁾, a fostu sigilat cu sangele martiriloru și comprobatu cu marturisiriile confessoriloru. Acést'a asia fiendu, desi nu se pôte trage la indoieła, că memori'a acelu misteriu cu santieni'a s'a fostu tienutu de catra credincioși; totusi cumcă acelu misteriu deodată și preste totu loculu nu a fostu celebratu cu serbatore solemnă, ci a trebuitu se tréca mai bine de 3 vécuri că se fia cunoscută, se fia introdusă in partile orientului, martoru ne este S. Parintele Chrisostomu.

¹⁾ II Petr. III 13; — II Cor. I 22; V. 5; —

²⁾ I Joanu I.

Pre tempulu acestui S. Parinte unii din Antiochia ținendu serbatoarea Nascerei că de nou si nu de multu introdusa, nu voiau se-o celebriede, alții din contra in numeru mai mare ace'a o serbeau cu multa pietate.

Că se se puna capetu acestei dissensiuni, S. Crisostomu fiindu inea numai presbiteru, la anulu 386 a ținutu conciuinea cea frumoasă pre diu'a Nascerei lui Isusu Christosu.

In conciuinea acést'a dupa-ce mai antaniu ar' fi vorbitu despre insemnatarea intruparei, facia de introducerea serbatoarei asia dice:

„Doreamu dejă de multu că se vedu diu'a acést'a; si inca nu numai asia in modu simplu, ci cu multime asia mare, dupa-cum v'ati adunatu astadi: asceptămu se vedu asia de plinu teatrulu nostru (baseric'a) precum se vede acuma. Sun'a dorintiei mele in urma ni s'a plinitu. Nu suntu inca diece (10) ani, de cându diu'a acést'a deplinu ni s'a facutu cunoscuta: totusi prin faptele vóstre asia de vestila s'a facutu, că si cum de mai multi ani s'ar' fi datu noue spre mostenire. Nu vă gresí dreptu ace'a ace'l'a, care ace'a (serbatóre) o vă numí noua si antiqua: noua pentru-că noliti'a aceleia numai acuma a devenitu la noi; antiqua si vechia deora-ce cu de grabu s'a facutu de asemenea etate cu altele mai vechi (serbatori), si cu aceste la asemenea mesura a etatei a devenitu.

„Precum mladitiile cele nobile si generóse de locu căci se plantédia, iute crescú la o inaltime mare si aducu fructe: nu altu-cumu si diu'a acést'a, carea fiindu dintru inceputu cunoscuta celoru ce locuescu in Occidentu, acuma in urma ni cu multi ani înainte de acést'a a trecutú la noi, si curéndu asia a crescutu, si atare fructu a adusu, care se póte vedé acuma, cându paratii (basericeí) suntu plini, si de multimea celoru adunati, baseric'a a devenitu angusta“¹⁾.

Din acést'a dreptu ace'a se cunoșce, că serbatórea nascerei Domnului nostru Isusu Christosu mai întâiu s'a inceputu a se celebrá in basericele Apusului, — si numai căm pre la mediloculu vécului alu 4-le a trecutú si in partile Orientului.

S. Chrisostomu inse nu numai ace'a areta, că in care tempu s'a introdusu acést'a serbatóre, — ci in contr'a computarei unoru baserice din Orientu demustra si ace'a, că fiindu tempulu nascerei lui Isusu Christosu lun'a lui Decembre, memori'a aceleia este de a se serbá in 25 Decembre.

In vechime mai alesu Egiptenii si preste totu basericele Orientului, atátu memori'a nascerei, cătu si a aretarei (botezului) Domnului o celebráu in 6 Ianuariu. Acést'a s'a ținutu asia cam pana la mediloculu vécului alu IV-le.

Chiaru pentru-că S. Chrisostomu a sciutu, că multi se disputa despre introducerea serbatórei Nascerei, spre chiarificarea lucrului, si spre adeverirea ratiunei acelei serbatori demustra, că diu'a nascerei lui Christosu nu este de a se pune pre 6 Ianuariu ci pre 25 Decembre.

Argumentele lui produse in acést'a privintia suntu urmatóriele:

¹⁾ Hom. in Diem Natal. D. n. I. Chr. T. II p. 351.

1. Celu dintâiu argumântu lu-ié din latrea repentina a serbatórei preste totu pamântulu. Dîce adeca: Ce'a ce Gamaliel a dísu despre predicarea legei lui Christosu „*De vá fí sfatulu acest'a dela ómeni, lucrulu acest'a se vá resipi, éra de este dela Domnedieu nu-lu veti poté resipi*“ (Fapt. V. 38): totu ace'asi dícu si eu cu securitate despre acést'a dí: pentru-cá fiendu Domnedieu Cuventulu, din Domnedieu, nu numai cá nu s'a resipitu, ci din anu in anu a luatú o crescere si stralucire mai mare.

2. Alu doile argumentu lu-ié din tempulu conscriptiunei ordinate de cátra Cesaru Augustu.

Aducându inainte mai ántáiu marturisirea S. Luc'a Evangelistulu (Capu II) adauge: de ací se cunósce cá Christosu s'a nascutu pre tempulu conscriptiunei prime. Celu ce voiesce se cerce codicii vechi istorici, cari se pastré dia in Rom'a, usioru vá poté invetiá si tempulu acelei conscriptiuni. Dara ce se tiene acést'a de noi — dícu unii, — cari acolo (in Rom'a) nu suntemu neci am fostu ver odata? Asculta: nu te indoí, pentru-cá noi díu'a acést'a dela acei'a o am primitu, cari au cunoscinti'a deplina a lucrului, si locuiescu in ace'a cetate: apoi chiaru aceia cari acolo locuiescu, si cu multu inainte de acést'a pre urm'a traditiunei antique celebré dia díu'a acést'a, au adusu la noi notiti'a acelei díle.

De ací commemorandu impregiurarile locali ale nascerei prevestite de catra profeti, trece a demonstrá, cá Evangelistulu nu in modu simplu ci intr'una modu specialu aráta tempulu nascerei lui Christosu.

3. Argumentulu alu 3-le lu-deduce din tempulu cându s'a aretatu ángerulu lui Zacharia (pre care lu-crede a fí fostu Archiereu mare) vestindu-i nascerea lui Joanu. Anume dice intre altele:

„Marí'a atunci a conceputu, cându Elisabet'a de já de 5 luni aveá in pantece pre Joanu. Asiadara de vomu cunósce, care luna a fostu lun'a ace'a a 6-a, a buna séma vomu scí si ace'a cându a inceputu a concepe Marí'a. De ací, de cunóschemu inceputulu conceperei lui Isusu, vomu cunósce si cumcá cându l'a nascutu numerandu adeca 9 luni dela concepere.

„Dupa legea lui Moise numai Archiereului si numai odata in anu a fostu iertatu se intre in Santele Santiloru, cá acolo se aduca sacrificiu de espiare pentru peccatele sale si ale a totu poporulu (Lev. XVI, 1; 18). Díu'a cându a fostu iertatu se intre a fostu díu'a cea insemnata, serbatórea Corturiloru (Lev. 29).

Zaharí'a dara cá Archiereu numai in serbatórea acést'a (Corturiloru) a potutu se intre in santele Santiloru, si inca numai senguru, — si cu ace'a ocasiune a potutu se i se fia intemplatu si aretarea ángerului. Si cumcá atunci a intratu, demustra Evangelistulu Luc'a, care díce cá a intratu se tamaiedie si poporulu asceptá sub tempulu tamaierei afora. (Altariulu tamaierei inse fú in santele Santiloru).

„Acuma: serbatórea Corturiloru impreunata cu postu Judeii o celebré dia in lun'a lui Septembrie. In acést'a luna dara a conceputu Elisabet'a muerea Zaharfei, carea s'a ascunsu in cinci (5) luni.

„Din cuvintele angerului Gabrielu inse se cunósce, cá atunci candu acel'a a vestitu Mariei conceperea lui Isusu, Elisabet'a dejá de 6 luni aveá in pantece pre Joanu. Déca Elisabet'a a conceputu in lun'a lui Septembrie, numerandu de ací 6 luni, urmédia, cá conceperea lui Isusu Christosu cade in lun'a lui Martiu, de ací de se voru numerá 9 luni, vomu avé lun'a presenta (Decembre), intru carea si celebramu“.

De ací se cunósce cá convingerea S. Chrisostomu a fostu, cá serbatórea Nascerei lui Christosu este de a se celebrá in 25 Decembre.

Ce a fostu inse caus'a, cá orientalii au segregatu serbatorile Nascerei si a Botezului? La acést'a asia raspunde Cosm'a: „Cá prin celebrarea aloru 2 solemnitati in un'a si ace'asi dí (6 Jan.) se nu se introduca uitarea ver uneia dintrensele, baseric'a din tempurile cele betrane a demandatu, cá dupa numerulu Apostoliloru, 12 díle se se intrepuna intre ambele, si numai dupa trecerea acelor'a se se celebredie Epiphani'a — (Aretarea Domnului) — precum si postulu de 40 dile alu Domnului, ce l'a tienutu inainte de susceperea luptei cu diavolulu — a demandatu, cá cu Invierea Domnului se se incheia, cá si noi luptandu-ne dupa esemplulu Aceluia si imitandu pre Christosu, se intempinamu patim'a si invierea lui Christosu desi nu s'a intemplatutu totu in acele díle. In asemenea modu a demandatu, cá Epiphani'a numai dupa 12 dile dela Nascere se se celebredie. Numai singuri Jerosolimitanii desi nu din ratiune accurata, ci numai dupa conjectura probabila, deodata cu Epiphani'a celebréza si nascerea, éra in díu'a nascerei facu amintírea lui Davidu si a lui Jacobu *). (Monitum in Hom. in diem Natalem D. n. I. Chr. I. c.).

In cartile nóstre basericesci (Mineu) la 20 Decembre aflamu acestu prescisu :

„Dintru acést'a dí incepemu inainte prasnúirea cea dupa trupulu a Nascerei Domnului nostru Isusu Christosu“. Asiadara inainte serbatoarea se incepe cu 5 díle, si in aceste 5 díle Officiulu sacru are de obiectu preamarirea intruparei.

Pentru ce am facutu acést'a nota ?

Pentru-cá combinandu acelu prescisu cu marturisirea S. Chrisostomu se aretamu, cá o atare preserbare s'a tienutu dejá si pre tempulu acelui S. Parinte.

Ce marturisesce dara S. Chrisostomu ?

La anulu 386 a tienutu conciunea preafumósá in onórea S. Philogoniu, si inca cu 5 díle inainte de serbatórea Craciunului, carea atunci in Antiochi'a s'a celebratu in 25 Decembre.

In supradíts'a conciune dupa laudarea memoriei S. Philogoniu si commendarea vietiei spirituale, intrerumpe firulu vorbirei si trece la pregatírea fideliloru

*) Ce'a ce adi e asiediáta pre Dominec'a cea dupa nascere, carea pote cadé dreptu si a 2-a dí de Craciunu, deca Craciunulu pica Sambata.

spre serbatórea craciunului, însemnata careia după sar' fi commemoratu îndemna pre credintiosi la impartasire curata dicându:

„Neci se-mi dica cineva, me temu, am conscientia plina de pecate, portu o sarcina din cele mai grele. E de ajunsu tempulu **acestoru cincii dile**, deca vei fi treadingu, deca te vei rogi, si priveghia, vei usiora multimea peccatorulu“. . . . Si érași

„Dreptu ace'a se rumpemu paretelu (peccatorulu) si dela acestu tempu se incepemu dejá serbatórea parasindu **in aceste cincii dile** tóte lucrurile, loculu de judecata, grigele cele lumesci, cu contractele si invoielile¹⁾.

Lasandu la o parte marturisirile cele preafrumóse ale S. Crisostomu despre însemnata serbatórei Nascerei Domnului, numai o împregiurare dorimu inca se amintimu. Anume:

Precum se scie pâna adi exista datin'a ace'a pia, cá multi credintiosi se marturisescu si se cumineca cu apropiarea Craciunului.

Macarcá pre tempulu S. Chrisostomu, credintiosii se cuminecáu mai desu, adeca nu numai in serbatori mai atese, ci si in dile comune: pre lânga tóte aceste se póte dice, cá si pre tempulu acel'a serbatórea Craciunului se considerá cá una serbatóre occasionala si mai accomodata pentru impartasire cu s. eucharistia.

Acést'a mi se pare a poté conchide de acolo, cá in tóte acele locuri, unde S. Parinte tractédia despre serbatórea Nascerei, de odata îndemna pre fideli la démna impartasire cu s. eucharistia. Éta câte-va estrase din acele locuri.

„De ne vomu apropiá cu credintia — dice — fara indoiéla lu vomu vedé jacându in iesle. Cáci més'a acést'a suplínesc loculu ieslei. Aci inca se pune corpulu celu domnediescu, ce e dreptu nu invelitu in scutece, ci din tóte partile incungiuuratu de Spiritulu santu. . . . Magii nemica au facutu decátu l'au adoratu, tie inse de te vei apropiá cu conscientia curata, ti permitemu cá se lu primesci si dupa primire se te duci acasa. Apropiate si tu aducandu darurile, nu cá si cele aduse de Magi, ci cu multu mai religióse. Adus'au ei auru, adú tu temperantia si virtute; adus'au aceia tamáie, adú tu rogatiuni curate, cari suntu miroso de buna mirésma spirituala; Adus'au ei smirna, adú tu umilintia si ánima infránta cu indurare (elemosina) si de te vei apropiá cu aceste daruri, cu multa incredere te vei face partasiu acestei mése sante.

„Éra acést'a pentru ace'a graiescu acuna, deórece a buna séma sciu, cumcá in diu'a aee'a multi voru veni si se voru indesá la acést'a victima spirituala. Se nu facemu dara spre daun'a si osendirea ánimei nóstre, ci spre mantutre. Acumu dejá rogu cu deadinsulu, cá curatiéndu-ve in totu modulu, asia se ve apropiati la misteria“²⁾.

¹⁾ De beato Philogonio VI T. I p. 754.

²⁾ I. c. Chr. Sermo in diem natal. Hom. 34 T. XII p. 433 — Hom. In natal. Domini 7 T. II p. 360.

Admisiunea Santiloru la vederea beatifica in baseric'a resaritului.

Cându s'a desbinatu baseric'a constantinopolitana de baseric'a Romei, atunci au fostu unii teologi greci, cari voinodu a mai mari abisulu, ce-i despartieá de baseric'a cea adevărata, au inceputu a invetiá, cumcá dreptii dupa mórte petrecu cu unu locu de odihna fora de a fi admisi la vederea nemidilocita si beatifica alui Domnedieu decátu numai dupa judecat'a cea universala, ce se va intemplá dupa capetulu lumei. Si parerea acést'a de totu gresita de atunci nice nu a pieritu nice cându de totu din baseric'a cea desbinata a resaritului; si chiaru si astadi suntu destuli teologi, cari o invetiá.

Deca este vorb'a, cá se aretamu, cá baseric'a resaritului in ainte de fatal'a desbinare nice cându nu a impartesitu un'a opiniune atátu de absurda, atunci mai cá nu este lipsa se ne provocamu la cuvintele acele ale santei Scripturi, in cari se dice: „*cá Domnedieu nu amana nici pana dimineti'a plat'a dreptiloru, cari lucra pentru elu*“¹⁾ totusi dupa teologii acestia Domnedieu o amana pana la a dou'a venire. Nu este lipsa se ne provocamu la cuvintele Mantuitoriului din parabo'la avutului si a seracului Lazaru, unde dice, *cá pre acest'a l'au dusu augerii indata dupa morte in sinulu lui Avramu*, va se dica la vederea fericitoria alui Domnedieu. Nu este lipsa se ne provocamu la cuvintele Mantuitoriului dise catra telhariulu penitente depre cruce, cá: „*astadi vei fi tu cu mine in raiu*“. Ci cá argumentele se fia si mai convingutorie, ne vomu provocá la parintii aceia mari ai basericei resaritului din tempurile, cându orientulu erá in legatura de iubire cu apusulu, la parintii aceia classici ai basericei resaritene, pre cari astadi in un'a forma i veneréza resaritului si apusulu.

Astufeliu vomu incepe cu oratoriulu celu mare alu basericei, pre care in tempurile sale l'a admiratu un'a lume intrega, anume vomu incepe cu Santulu Joanu Gura de auru, care astufeliu vorbesce despre vederea acést'a a dreptiloru: „*Dreptii ori aici, ori in ceriu, suntu totu de a un'a cu domnulu lumei; inse mai cu sema in ceriu suntu mai aproape de elu, si inca nu prin midilocire, nice prin credintia, ci facia la facia*“²⁾.

Honili'a asupr'a epistolei catra Filipeni.

Totu asemene vorbesce si Santulu Gregoriu Nazianzenulu in vorbirea funebrala tienuta la mortea sororei sale Gorgoni'a. „*Sciu bine*“ dice elu „*cá starea ta este acum mai buna si mai onorifica decátu se pare. Cantarea celoru voiosi, corulu angeriloru, ordinea cerésca, privirea marirei; si preste aceste splendorea Treimei celei prea inalte, vederea mai curata si mai perfecta, care aco'o nu o mai pote scapá din mani mintea nostra cea sclava si distrasa de sentiri, ci o*

¹⁾ Levit. XIX, 13.

²⁾ (Σι δε διζαίοι άν τε εντανθα άν τε εκει, μετά του βασιλέως είσι; κακει μάλλον και εγγύτερον ου δια εισόδου, ου δια πίστεως, αλλά πρόσωπον προς πρόσωπον.

tiene si o posiede intrega, si arunca radiete si preste sufletele noastre cu deplin'a marire a Domnedieirei. Tu gusti acolo totu ce ai prezentitu pre pamentu pentru plecarea ta cea adeverata spre darurile aceste¹⁾.

Santulu Gregoriu Taumaturgulu seau facutoriulu de minuni totu astufeliu vorbesce in omil'a sa cea de antaiu despre anunierea Prea Curatei Fetioare: „Astãdi s'a innoitu érași Adamu, si dupa-ce s'a suitu in ceriu, salta cu angerii²⁾”.

Cu ocașiunea sinodului alu sieptele ecumenicu tienutu la Nice'a a dou'a ora Teodoru Patriarculu din Ierusalimu a propusu sinodului un'a parere cu privire la relicuiele si sufletele santiloru, pre carea a primito sinodulu intregu. In parerea acést'a dice Patriarculu: „sufletele loru se afla in manile lui Domnedieu, precum dice Scriptur'a: si dupa-ce Domnedieu este viet'a si lumin'a, si dupa-ce santii, ce suntu in manile lui se afla in lumina si in vietia, asia eli stáu inaintea lui Domnedieu, pentru-cã mortea loru este plina de onore inaintea ochiloru lui Domnedieu³⁾”.

Ma considerandu alte credintia purure professate de baseric'a resaritului este cu totulu cu nepotintia, cá baseric'a acést'a se fia impartasitu vre odata parerea ace'a gresita a teologiloru desbinati, cumcã dreptii numai dupa judecat'a din urma si voru luá resplat'a faptelor sale celoru bune prin vederea si cunoscerea nemidilocita alui Domnedieu. Astufeliu cá se tacemu de altele, este destulu se amintimu, cá baseric'a resaritului totu de a un'a a crediutu in minuni indeplinite prin midilocirea seau intrepunerea santiloru la Domnedieu. Acum midilocirea si intrepunerea acést'a este cu nepotintia, deca santii nu suntu in societatea lui Domnedieu. In societatea lui Domnedieu inse nu potu fi in cealalta lume, decãtu numai prin vederea beatifica a Lui.

Totu credinti'a acést'a o esprima baseric'a resaritului si in rogatiunile sale de tote dilele, in cari in tote sustiene, cá santii vedu faci'a lui Domnedieu si se roga catra eli, cá se se intrepuna si se se roge la Domnedieu pentru noi. Astufeliu in rogatiunile premergutorie cuminecarei se dice: „cãce dupa capetulu „vietiei acesteia in speranti'a vietiei eterne vomu ajunge la odichna unde se aude

¹⁾ Κρείσσω μὲν οὖν, εὐ οἶδα, καὶ μακρῶ τιμιώτερα τὰ παρόντα σοι νῦν, ἢ κατὰ τὰ ὁρώμενα ἤχος ἑορταζόντων, ἀγγέλων χορεία, ταξὶς οὐρανία, δόξης θεωρία, τῆς τε ἀλλῆς καὶ τῆς ἀνωτάτης Τοιᾶδος ἐκλάμψις, καθαρωτέρα τε καὶ τελωτέρα, μηκετι ἕπορευούσης τὸν δέσμον νοῦν καὶ διαχεόμενον ταῖς αἰσθήσεσιν, ἀλλ' ὅπως ὅλω νοῖ θεωρουμένης τε καὶ κρατουμένης, καὶ προσαστραπούσης ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς ὅλη τῷ φωτὶ τῆς Θεότητος πάντων ἀπολαύεις ὧν ἔτι ὑπὲρ γῆς εἶχες τὰς ἀπορροίας, διὰ τὸ γνήσιον τῆς προς αὐτὰ νεύσεως.

²⁾ Σήμερον ὁ Ἀδὰμ ἀνακεκαίνισται, καὶ χορεύει μετ' ἀγγέλων εἰς ὃν ῥανὸν ἀνιπτάμενος.

³⁾ Ἀλλὰ καὶ αἱ ψυχαὶ αὐτῶν ἐν χειρὶ Θεοῦ πενήρασι, ὡς γέγραπται. Ζωὴ χάρις ὧν ὁ Θεὸς καὶ φῶς, καὶ οἱ ἐν χειρὶ Θεοῦ ὄντες ἅγιοι, ἐν ζωῇ καὶ φωτὶ ὑπάρχοισιν, καὶ διὰ τοῦτο τίμιος ἐναντίον κυρίου ὁ θάνατος τῶν ῥαίων αὐτοῦ, οὗτον ζῶντες ἐν παρρησία τῷ Θεῷ παροσθηκασι.

„in continuu cantare de serbatoria si desfetarea cea nespusa a acelor'a, cari vedu „frumseti'a cea nedescrisa a faciei tale“.

Era in od'a Santului Petru si Paulu dela serbatori'a loru se dice: *„voi vedeti acum pre Isusu Christosu nu cá in oglinda si in gacitura, ci vi se areta facia la facia si ve descopere deplinu cunoscenti'a domnedieirei“.*

Asemene in od'a in onorea santiloru martiri Menodoru, Metrodoru si Nimfodoru in 10 Septembrie se dice: *„pentru ace'a o martiriloru ati fostu primiti cu cele cinci fetiore in ceriu si stati cu angerii inaintea regelui regiloru“.*

In serbatori'a Santului Arseniu astufeliu canta baseric'a despre elu: *„o Arsenie insuflata de Domnedieu, dupa ce in trupu ai traitu cá angerii, ai si primitu onorea, ce li se cuvine loru; pentru cá tu stai cu angerii in aintea tronului lui Domnedieu si te rogi lui Domnedieu pentru iertarea pecatelor“.* Era despre Santulu Christophoru canta: *pentru ace'a canti tu laolalta cu corurile angeriloru si a martiriloru melodi'a cea inalta si santa“*, si la serbatoria Santului Callinice: *„aprinsu de iubirea lui Isusu Christosu o Callinice te ai opusu cu curagiu focului, si acum, cându stai inaintea lui, nu inceta a te roga pentru noi toti.*

Totu asemenea la ceremoni'a immormentarei canta si astadi baseric'a resaritului: *„o Isuse Christose, martirii celi plini de curagiu, cari petrecu in locuintiele cele ceresci, te roga neincetatu, se ureti bunetatile cele vecinice credintiosiloru, ce i ai chiamatu depre pamentu. Éra la Dupacinariulu celu mare se indrepta baseric'a resaritului pre rendu catra toti santii rogandui, cá se se roge pentru noi pecatosii. „Sante Joane, Profetule, Mergutoriule inainte si botezatoriule alui Isusu Christosu rogate pentru noi pecatosii! Santiloru Apostoli Profeti si martiri rogative pentru noi pecatosii! Si in urma la un'a fia-care santa Liturgia, cându se face dimisiunea, atunci preotulu amintesce rogatiunile Santului Joanu Gura de auru, Vasiliu Marele seau Gregoriu, dupa cum este liturgi'a, cari santi acestia le indrepta catra Domnedieu pentru noi. Si totu asemenea in tote dimisiunile tuturor functiuniloru sacre se amintescu rogatiunile Santiloru si se roga Domnedieu, cá pentru rogatiunile loru se se indure spre noi si se ne mantaiesca.*

Tote aceste areta, credemu, pana la evidintia, cá baseric'a resaritului pana in diu'a de astadi crede cu baseric'a Romei, cumcá Santii si dreptii in data dupa morte se admitu in societatea lui Domnedieu si la vederea lui cea nemidilocita si fericitoria. Cu atât'a inse este mai curiosu, cându teologi disbinati, chiaru si Romani in faci'a unei atari evidentie a ritului orientalu, cutéza totusi a negá unu atare adeveru.

Consecrarea si binecuventarea basericelor.

Urme despre consecrarea seau binecuventarea basericelor avemu inca din tempurile vechi ale crestinatatei, va se dica din tempurile acele, candu au inceputu a se edificá baserici. Adeveratu, cá la inceputu nu esistáu baserici crestine in modulu si in form'a ace'a in care le aflamu in vecurile mai tardie.

Nu existau pentru că asia ceva eră cu neputintia, chiaru la inceputu din cauza, că creștinii erău pucini la numeru si mai numai prin cetati, asia câtu li eră mai cu neputintia a-si edifică biserici. Era cevasi mai târdu li eră cu neputintia a le edifică din cauza că religiunea creștina eră persecutata, asia câtu creștinii numai prin locuri ascunse, de multe ori sub pamentu se poteáu adună la implinirea cultului divin si cu deosebire la celebrarea santei liturgie. Candu inse au incetatu pre unu tempu ore care persecutiunile cele aspre ale imperatoru romani indreptate in contr'a creștiniloru, atunci si creștinii au inceputu a si edifică biserici publice. Asia s'a intemplantu nemidilocitu inainte de persecutiunea cea infortoria alui Deciu, candu creștinii tempu mai indelungatu se au bucuratu de pace. Inse inca de atunci se indatinău creștinii a inaugură bisericele cele noue prin unu ritu ore care-va solemn, dupa-ce apoi se predău cultului divin. Mai târdu candu biserica a castigatu libertate si pace deplina, creștinii ce erău deja in majoritate prin mai intregu imperiulu romanu, au inceputu a straformă templele pagane in biserici creștine. Luău depre altarie diosu iconele si statuile dieiloru paganesi si in loculu loru asiediau insemnele creștine. Straformarea acést'a inse inca se intemplă totu de a un'a prin unu ritu ore care solemn. Ma mai târdu dupa ce deoparte numerulu creștiniloru a crescutu asia de tare, câtu templele aceste straformate in biserici nu mai erau de ajunsu spre a primi in sine pre toti creștinii, era de alta parte crescea si zelulu imperatoru, a omeniloru avuti si a credinciosiloru de a edifică biserici, asia incepura a se edifică biserici prin mai tote comunele cu atātu mai vertosu, că paganii nu aveau datina a edifică temple decâtu pre la cetati, si asia pre la sate nu erau temple pagane, cari se se pota straformă in biserici creștine. Totu de a un'a inse si inaugurarea unei biserici noue se intemplă cu solemnitati frumose. Ma fiinducă edificarea de biserici noue eră unu lucru tare desu, de acea a inceputu a se statori si unu ritu anumitu pentru inaugurarea loru, care s'a dezvoltatu din ce in ce mai tare, pana ce a ajunsu la gradulu acel'a, in care se afla in archieraticonulu de astadi.

Inaugurarea acést'a a bisericeleloru se intemplă la inceputu totu deaun'a prin unu episcopu, care indeplineă totu ritulu prescriu la atari ocașuni. Si asia ceva eră si usioru cu putintia in tempurile acele, deoarece mai fiacare cetate eră si resiedintia episcopesca, si asia mergerea episcopulu eră tare usiora. Lucrulu acel'a inse s'a schimbatu in tempurile mai târde, cându resiedintiele episcopesi au inceputu a deveni mai rare, asia câtu multe cetati au incetatu de a mai avé episcopu. Atunci inse si consecrarea bisericeleloru prin unu episcopu a inceputu a deveni mai rara, deoarece de multeori episcopulu eră tare departatu de biserica, ce ar' fi fostu a se consacrá, asia câtu numai tare cu greu si cu tare multă incomoditate potea caletori episcopulu la consecrarea unei fiacarei biserici noue. Inaugurarea bisericeleloru celoru noue in unu modu solemn inse nu a esitu nici atunci din usu, fiinducă de o parte

erá una datina forte vechia, éra de alt'a pretinsa tare de semtiulu naturalu si religiosu alu omului, care chiaru si intrarea in un'a casa noua de locuitu o face cu o solemnitate ore care. Inse fiendcà episcopulu numai poteá se fia totu deaun'a de facia la consacrarea unei fiacarei baserici, de ace'a s'a introdusu datin'a, cá acele interimalu se se inaugureza in modu solemn u si numai prin unu preotu simplu, care totu deaun'a se aflá tare usioru seau in comunitatea respectiva seau in apropiare. Inse fienducà ritulu statoritu mai inainte pentru consecrarea basericeloru erá intru tóte ritu episcopescu, care ar' fi fostu ne-
 cuventiosu deca se implineá prin unu preotu simplu, de ace'a ritulu acest'a s'a conservatu si mai departe numai pentru casurile mái rari, candu insusi episcopulu consecréza un'a baserica. Pentru casulu candu inaugurarea se intemplá prin unu preotu simplu, s'a introdusu unu altu ritu, care consta in santirea apei si stropírea basericei intregi, cum se intempla si la santirea caseloru noue si de multe ori si la cele vechi.

Astufeliu dupa lagislatiunea si datin'a basericesca de astadi inaugurarea basericiloru se intempla in dóue moduri, si anume seau prin *consecrarea episcopésca* facuta de episcopulu diecesanu seau altu episcopu delegatu alu lui dupa ritulu prescrisu in archieraticonu, seau prin *santíre* seau *binecuentare preotiésca* facuta de unu preotu delegatu de episcopulu diecesanu dupa ritulu prescrisu in eucologionu la santirea apei. *Consecrarea* se tiene eschisivu de drepturile episcopesci, asia cátu nice unui preotu, chiaru nici vicariulu capitulariu in tempu de sedisvacantia nu i este iertatu a consacrá nice un'a baserica dupa ritulu archieraticonului. Inse si santirea seau binecuentarea preotiésca a basericeloru este unulu din drepturile eschisive ale episcopului diecesanu, asia cátu nici unui preotu nu i este iertatu a santí seau binecuentá un'a baserica, decátu numai deca este delegatu spre acést'a de episcopulu diecesanu, si fora de o atare delegatiune nu i este iertatu nice unui preotu a întreprinde functiunea acest'a. Santirea seau binecuentarea acést'a prin preotu este una specie de surogatu alu consecrarei episcopesci, intru atátu, in cátu episcopulu fiendu impedecatu deléga pre unu preotu in loculu seu. Dupa ce inse preotulu nu pote indeplini inaugurarea dupa ritulu episcopescu, asia o indeplinesce dupa ritulu preotiescu, care este santirea apei.

Santirea basericei inse prin preotu este unu ce numai interimalu, càce canonele basericei poftescu, cá ori si ce baserica se fia consecrata prin episcopu. Din care cauza santirea are se inlocuiesca consecrarea numai pana atunci pana candu este possibila consecrarea prin episcopu.

Efectele santirei si ale consecrarei suntu totu acelesi, adeca prin ele baseric'a in sensu sacru devine acomodata cultulu domnedieescu, si in specie celebrarei Santei Liturgíe. Acomodarea acést'a inse la santíre prin preotu este numai interimala, precandu la consecrare prin episcopu este definitiva. Mai departe prin santire prin preotu cu binecuentarea apei acomodarea acést'a este un'a acomodare comuna cá si la ori si ce obiectu binecuentatu.

Acomodarea inse castigata prin consecrarea episcopésca este un'a acomodare extraordinaria, încâtu prin ea baseric'a devine acomodata nu cá ori si ce lucru binecumentatu, ci cá un'a casa alui Domnedieu, in carea are se se indeplinésca cultulu celu mai stralucitu alu lui, si in care are se se scobóre si se petréca insusi Fiulu lui Domnedieu in sant'a Eucharistia.

Cu tote inse, cá in modu interimalu se concede, cá basericile se fia si numai binecumentate prin preotu, totusi se poftesee, ca pre mes'a altariului se se asiedie unu antimisu binecumentatu de episcopu, si fora de acest'a nu este iertatu a celebrá sant'a liturgia in nice un'a baserica. Pre calea acést'a se suplínesc in catuva defectulu santirei prin preotu si santirea acést'a preotiésca participa incatuva din consecrarea episcopésca, căce deca si nu baseric'a întréga este consacrata, este totusi consacratu locul acela, unde se asiedia trupulu Fiului lui Domnedieu, care este locul principalu in un'a baserica.

Antimisulu inse trebue se contiena totu deaun'a ceva relicuie de ale santiloru asiediate bine seau in coltiuri seau in margini. Datin'a acést'a provine de acolo, cá in timpurile vechi basericile se edificáu prin cetati mai cu sema pre mormintele martiriloru seau in locurile unde au suferitu eli mortea violenta. Dupa ce inse mai târdiu inmultiandu-se basericile datin'a acest'a nu s'a mai potutu observá nepotendu toti credintiosii avé in apropiare mormentulu ver unu martiru seau santu, asia s'a introdusu datin'a, cá celu pucinu pre altariu se se afle ceva relicuia de a unui santu.

Vieti'a religiosa à Parisului.

(Continuare din Nr. 19.

„Caritatea tote le suferé“ dice Santulu Apostolu Paulu. Si poporulu celu credintiosu alu Parisului dupa mai doue mii de ani dà cuvinteloru Marelui Apostolu testimoniulu celu mai stralucitu de adevéru. Acést'a se vede de acolo, cá pote nicairi in lume caritatea crestina nu este silita se porte atâte sarcini si greutati cá in Parisu. Lipsele religiose la unu poporu, care voiesce se deprinda religiunea in unu modu atâtu de perfectu, cá celu credintiosu din Parisu, suntu atâtu de multe si atâtu de varii, câtu in totu minutulu este silitu se sacrifice ceva pentru acoperirea loru, si sacrificiele aceste ori si de câte ori se face provocare la ele in numele caritatei, totu de a un'a le aduce poporulu celu credintiosu alu Parisului cu un'a resemnatiune demna de uimitu, ma asia dicundu de necrediutu pentru omenii, cari insisi lipsiti de credintia nu suntu in stare a cuprinde ce pote si ce este in stare a face un'a credintia tare si via.

Suntu in Parisu unele baserici, la cari ambla mai cu séma persoanele mai cu stare. In basericile aceste deschise tota diu'a, pote omulu se veda ori si cându de demaneti'a pana ser'a, cum se facu colecte pentru diverse scopuri sacre, pii si filantropice. De multe ori suntu barbati seau femei, ma chiaru si prunci din casele cele mai alese, cari aduna colectele aceste pentru câte unu scopu ore care. In baseric'a Notre Dame de victoire se aduna pre

anu sute de mii spre scopuri de aceste, fora cá se se face multa furore si fora cá se se bucline in lume, cum face filantropi'a cea lipsita de credintia, sub masc'a careia se ascunde de multe ori egoismulu celu mai uritu.

Basericile cele multe si clerulu celu numerosu alu Parisului trebuesce sustienutu mai numai din darurile si contribuirile credintiosiloru, căce nice basericile nice clerulu nu au mai nice un'a avere. Statulu a secularisatu inca de multu tota averea basericesca, si ce dá elu bisericeii si clerului cá despagubire pentru averea acést'a, este forte pucinu, câtu din ace'a de abié se se pote sustiené tare modestu unu singuru preotu in un'a parochia din Parisu. Căce numerulu sufleteloru la parochieile din Parisu se urca la dieci de mii, asia încātu in un'a singura parochia se afla dela 25,000 de suflete pana la 75,000. La unu numeru asia mare de suflete se poftescu celu pucinu 8—10 preoti, cari se pota implení tote lipsele religioase ale credintiosiloru asia precum se cuvine. Astufeliu poporulu parochialu este silitu, cá numai prin contribuirile sale se sustiena la fia-care parochia câte unu numeru considerabilu de preoti. Si poporulu credintiosu si face lucrulu acest'a cu multa resemnatiune.

Pre langa acést'a poporulu contribue in baserici totu mereu pentru tare multe scopuri. Astufeliu in Domineci si in serbatori in fia-care baserica se facu colecte pentru seraci. La usile basericiloru sororile misericordiei aduna mila pentru orfanii si morbosii loru. Si pre langa ace'a in fia-care domineca si serbatoria se facu in baserici colecte pentru scolele crestine, cari s'au inmultitu tare mai cu sema de cându statulu tinde a eliminá ori si ce religiune din scolele fundate si sustienute de elu. In fia-care anu odata se face collecta pentru denariulu Santului Pietru, pentru care scopu preste totu in Franci'a se aduna mai multu cá in ori ce alta tiera din lume. Pre langa ace'a se mai facu colecte si pentru seminariele de baiati si de clerici, pentru preoti deficienti, pentru edificieile basericesci, pentru universitatea catolica din Parisu, pentru orfelinatele parochiei si pre langa ace'a pentru diverse scopuri estraordinarie, ce obvinu din cându in cându. Cându cas'a deputatiloru a subtrasu Cardinalului Archi-Episcopu de Cartagen'a si Algier sum'a de 600,000 de franci, ce o primeá in fia-care anu pentru basericile, scolele si orfanii sei, atunci poporulu celu credintiosu si generosu alu Parisului in scurtu tempu prin colecte a suplínitu lips'a acest'a. Cu unu cuventu ori si unde in o tiera este un'a lipsa ore care, poporulu credintiosu alu Parisului fiendu provocatu este totu de a un'a gata numai decātu a alergá cu denariulu seu in ajutoriu. Pentru celi chinuiti de fomete in Irlandi'a si in Chin'a, pentru crestini celi persecutati in Tonkin si in Annam, pentru celi noroiți din Spani'a, pentru celi pagubiti de cutremuru in Itali'a, pre scurtu, pentru tote jerfele urei crestiniiloru si a intemplariloru elementari, parisianulu celu credintiosu este gata ori si cându a contribuí ceva chiaru si din pucínulu seu.

In fia-care parochia suntu de comunu mai multe societati, acaroru membri se obliga a contribui in fia-care anu, in fia-care luna, in fia-care septemana, ma

chiaru si in fia-care di câte ceva pentru diversele scopuri sacre, pii seau caritative. Si deca contribuirile aceste nu sunt de ajunsu, atunci societatea mai face odata pre anu câte un'a collecta in baseric'a parochiala, cá celu pucinu in modu trecutoriu se contribue si credintiosii aceia, cari nu suntu in stare a contribui in modu regulatu si ordinariu. Astufeliu colectele in bisericele Parisului se tienu oresi cumva de cultulu divinu si forméza un'a parte integritoria a lui, suntu asia dicundu manifestarea esterna a pietatei. Acést'a o seiu prea bine seracii Parisului, din care cauza si acestia pre la usile basericiloru capeta in continuu mila frumoasa dela publiculu, ce cerceteza baseric'a, desi a contribuitu deja in biserice pentru alte scopuri. Era cându se facu colecte pentru scopuri mai insemnate, atunci se aduna bani de argintu mai mari si chiaru si de auru napoleoniori si louisiori.

De multe ori colectele pentru scopuri pii le facu preotii dela baseric'a respectiva. Câte odata chiaru parochulu. Pedelulu bisericei merge in ainte spre a face locu, si spre a spune scopulu, pentru care se face collect'a. Si atunci nice unulu nu se retrage, ci fia-care contribue ceva dupa poterile sale.

Suntu in Parisu cá la 300 de institute caritative pentru crescerea orfaniloru, pentru grigirea morbosiloru miseri, pentru sustienerea betraniloru nepotentiosi, pentru immormentarea seraciloru si altele asemenea. Tote institutele aceste nu posedu nice un'a avere stabila. Unu singuru institutu, anume institutul Santului Nicolau fundatu de obristulu Bervanger, care mai târdu s'a facutu preotu, cresce pre anu in patru casse sustienute de elu in Parisu cá 2400 de prunci, cari in institutu fia-care invetia câte un'a maiestria. Toti acestia suntu copii parasi de parintii loru si aflati pre strada. Si tote institutele aceste, de cari orientulu desbinatu nice idea nu are, se sustienu din contribuirile credintiosiloru. Unu altu institutu dedicatu Prea Curatei Fetiore Mari'a sustiene câte doi ani mai bine de 300 de copii miseri, pre cari i pregatesce pentru cuminecatur'a antaia, fiendu-cá nu au pre nimene cine se se ingrigésca de lips'a acést'a atâtu de mare religiosa.

Ceva estraordinariu si admirabilu este cultur'a, ce si o castiga copilele orbe din nascere in unu institutu caritativu dedicatu Santului Apostolu Paulu. Insusi mai multe din sororile, ce le instruíeza suntu orbe din nascere. Si cu tote aceste le invetia la cusaturi atâtu de fine, câtu s'ar' mirá omulu, deca acele aru fi facute chiaru si de persone cu vederea sanetosa. Si pre langa acést'a mai invetia in institutu economi'a de casa, cultivarea gradiniloru si alte lucruri folositorie, asia cátu desi orbe, totusi suntu in stare a se sustiené in modu onestu, dupa-cc parasescu institutul. Cânta pacientia, câta desteritate si câta ostenela nu se poftesce spre a aduce persone orbe din nascere pana la atât'a! Si totusi caritatea crestina si acést'a o pote, căce „caritatea tote le sufere“.

„Sororile cele mici ale seraciloru“ asia se numescu membrele unei societati religioase de virgine, cari in fia-care di aduna din Parisu, ce remane depre mesele avutiloru, si cu acést'a nutrescu mai multe mii de seraci nepo-

tintiosi, cari nu suntu in stare a-si castigá panea de tote dilele, si nice a merge la cersitu. Micele sorori cersiescu insele pentru eli, si ele nice nu mânca nice odata inainte de ce si au saturatu pre miserii loru.

Afora de ace'a, suntu multe societatile, cari se ingrigescu de seracii' celi de casa, cari nice nu au din ce se traiesca, nice nu cutéza a merge le cersitu. In fruntea societatiloru acestor'a stá societatea Santului Vincentiu de Paula, carea are mai multu de 100 despartieminte in totu Parisulu. Éra un'a alta societate dedicata Santului Franciscu Regis sta in ajutoriu la inchiarea casatoriei acelor'a, cari seau din`caus'a ignorantie si seau din`caus'a miseriei nu suntu in stare a-si procurá tote documintele de lipsa.

Unu ce tare elevatoriu de inima suntu asia numitele: culine economice (fournoaux economiques), in cari din elemosin'a avutiloru se impartu seraciloru pre anu mai multe milioane de portiuni de mancare pregatita. Suntu mai cu sema dame din case bune, cari fierbu aici pre rendu pentru seraci fora de nice o recompensa.

Tare numeroase suntu societatile de binefacere crestina intre femei. Ele se ocupa mai cu sema cu ingrigirea morbosiloru si cu crescerea orfaniloru. Damele din clasele mai inalte, cari suntu membre a societatiloru acestor'a aduna bani prin familiile mai avute pentru scopulu societatei. De multe ori se tiene spre scopulu acest'a câte un'a predica de binefacere in ver un'a din basericele Parisului. Damele trimitu atunei invitatiuni la toti amicii si cunoscutii. Dupa predica se face collect'a, si de multe ori se aduna si mai multu de 10,000 franci deodata.

De candu statulu tinde a descrestiná tote scolele sale, de atunci Parisienii credintiosi s'au pusu pre redicarea de scoli crestine in Parisu. Si s'au si redicatu pana acumu 180 atari scole, cari numera mai multu de 50,000 de elevi. Cu tote aceste inse a remasu inea unu numeru forte mare de copii in scolele cele fora de Domnedieu ale statului, cari in scola nu audu nice candu nice de unu Domnedieu, nice de revelatiunea si baseric'a lui. Preotimea cea pucina a Parisului nu ajunge, cá se-i instrueze si pre acestia. Pentru ace'a s'a fundatu un'a societata de barbati si femei, cari in fia-care Joia si Domineca dupa amédi aduna pre copiii acestia parasiti, i instruiéza in catechismu, i dedáu la moravuri crestine si i pregatescu spre cuminecarea cea de antaiu.

Decandu s'a iadrodusu obligamentulu militariu generalu, de atunci s'au facutu mai multe societati cu chiamarea de a procurá càrti bune si morali pentru ostasi si de a li face cu potintia cercetarea basericei. In fia care anu in baseric'a Notre Dame des victoires se tiene un'a liturgia pentru celi chiamati sub steagu, unde li se da si instructiunea cuvenita, cum se-si pastreze in arme credinti'a si moralitatea.

In spitalele civile din Parisu nu se primescu persone morbose de plameni, fienducà morbulu acest'a este incurabilu. Caritatea crestina inse nu a resonatu

astufeliu. Ea scé, cumcà acestia au inca pote mai mare lipsa de ajutoriu cá alti morbosii. Din care cauza caritatea crestina a Parisianiloru a fundatu unu spitalu pentru fetele si femeile morbose de plamani, care pentru vera are unu spitalu afora de cetate la tiera in unu locu sanatosu. Sororile misericordiei suntu, cari grigescu de morbosii acestia nefericiti, câtu mai multi s'au vindecatu deplinu, éra altii s'au intaritu asia de bine, câtu dupa ace'a au fostu in stare a si castigá panea de tote dilele, éra altii au fostu acolo grigiti pana la morte. Curundu dupa ace'a s'a redicatu unu atare spitalu si pentru barbati.

In un'a cetate mare cá Parisulu se intempla adeseori, de intempina omulu persone, cari nu au nice unde se locuiesca. Atari persone seau devinu imorale, seau se prepadescu. Caritatea crestina a poporului credintiosu din Parisu a fundatu pentru persoanele aceste asile, in cari capete patu pentru doue seau trei nopti la 50 pana la 60,000 de persone pre anu. Si sa aflu de multe ori, cá persoanele aceste desi fora coperisii, totusi suntu persone oneste. Si asilele aceste au mantuitu pre multi dela desperare seau pierire in intiellesulu strinsu alu cuventului. Asilele se ingrigescu de atari personse si cá se li capete ocupatiune si de suntu straini, cá se se pota reintórce acasa. Si multi venindusi la celea cea adeverata cu ajutoriulu asileloru acestor'a in tota viet'i'a si au adusu aminte de ele, si dupa ace'a insisi au contribuitu cu ceva la sustinerea loru.

Mai interesante cá ori ce suntu Seminariele de missionari, ce le sustiene caritatea crestina a Parisieniloru credintiosi. In totu anulu esu din seminariele aceste sute de missionari, cari se imprascia prin tota lumea cunoscuta spre a predicá Evangeliulu la poporele pagane. Una visita in unu atare Seminarium strapune pre omu cu cugetulu in timpurile cele mai vechi ale crestinismului.

In cas'a „congregatiunei missionariloru“ se afla un'a sala mare numita: „sal'a martiriloru“, pre carea nu o pote visitá nice unu crestinu fora de a nu se impresioná pana in adenculu inimei. Aci suntu in ordine asiediate multe castene cu remasitie, ose si vestimente de ale martiriloru ucisi de pagani, ce au studiatu in seminarium respectivu. Éra pre pareti suntu asiediate producte din tierile respective, in cari au suferitu martirii. Afora de ace'a suntu si icone, ce representa persecutiunea crestiniloru in Tonking si in Asi'a posteriora.

Tare patetica este despartirea missionariloru acestor'a, candu pornescu in tieri departate la predicarea Evangeliului. Dupa unu servitiu domnedieescu solemnu se aduna parintii, consangeni, amici si credintiosii spre a-si luá remasu bunu dela missionari. Atunci toti saruta petiorele la celi ce mergu pana la capetulu lumei spre a predicá adeverulu. Vede omulu câte odata câte unu betranu sarutandu petiorele la câte unu preotu tineru missionariu.

(Va urmá).

Date statistice din Siematismulu archidiecesanu depre anulu 1886.

In tempulu mai nou s'a introdusu in baserie'a nostra datin'a laudabila si practica de a se edá din candu in candu siematismulu unei fia-carei diecese. Lucrulu acesta este unu ce de mare momentu, pentrucà ele suntu mai numai singurele documinte publice tiparite, din cari se pote cunosce starea presenta a basericei nostre pre mai multe terenuri, éra de alta parte éراسi mai numai singuru din ele se pote cunosce progresulu, ce-lu face baserie'a nostra pre unu terenu seau pre altulu.

Pre langa acést'a in edarea siematismeloru nostre se observéza si unu progresu óre care continuu cu privire la datele statistice. Càce pre candu cele vechi din archidiecesa de abíá contienu unele date tare simple, precum numele parochiei, anulu conversiunei ei, santulu, caruia este inchinata baserie'a, numele parocului si numerulu sufeteloru, pre atunci cele mai noue contienu multu mai multe date cu privire la mai multe lucruri, cari in siematismele cele vechi nice nu suntu amintite. Astufeliu prin siematismele cele noue s'au mai adausu inca cerculu, gar'a si perceptoratulu fia-carei parochie, departarea dela scaunulu ordinariatului, materialulu de lemnulu seau de piatra din care este edificata baserie'a, scol'a si cas'a parochiala, anulu dela care are matricula, numerulu scolariloru, si in altele numerulu botezuriloru, cununieloru si inmormentariloru intemplate in unu anu, numele docentelui si curatorelui primariu si numerulu acatoliciloru, judeiloru si a catoliciloru latini din parochi'a respectiva. Éra apoi la filie inca vinu mai tote datele aceste.

Astufeliu din siematismele cele noue se pote cunosce tare usioru progresulu, celu face baserie'a in diverse diecese si tienuturi si pre diverse terenuri.

Luandu dara de basa siematismulu archidiecesanu depre anulu 1886 vomu scote din elu cu ocasiunea acést'a datele cu privire la materialulu, din care suntu construite mai antaiu basericile, si dupa ace'a scolele si casele parochiali. Càce cunoscutu este, cà mai cu sema in Ardealu basericile romanesi in trecutu eráu mai numai de lemnulu, câtu mai cu sema la tiera érá un'a raritate a vedé ver un'a baserica de piatra. Totu asemene a fostu si cu scol'a si cu casele parochiali. Numai in tempulu mai nou a inceputu poporulu nostru credintiosu a edificá baserici, scole si case parochiali de piatra, care este unu semnu óre care neinsielatoriu de propasire in cultura. Datele cu privire la lucrulu acest'a suntu esactu deduse in siematismulu archidiecesanu depre anulu 1886. Amu fi doritu numai, cà la fia care parochia baremu la basericile, scolile si casele parochiali de piatra se fia indicatu si anulu, in care s'au edificatu, cà se se pota scí cumcà, in cari periode a progresatu mai tare poporulu nostru credintiosu in privinti'a acést'a.

Dupa ce vomu fini cu datele din siematismulu archidiecesanu de pre 1886, pre aceste le vomu alaturá langa datele siematismeloru mai vechi, cà din

alaturarea acésta se potemu estrage progresulu, si apoi lertandune impre-
giurarile vomu trece si la diecesele sufragane.

Astufeliu se incepemu mai antaiu cu archidiecesa'a.

Dupa siematismulu din 1886 in archidiecesa au fostu 31 protopopiate.

In aceste au fostu:

1.	In tractulu	Aiudului	biserici de piatra	13	biserici de lemn	15.
2.	"	Albei-Julie	"	12	"	12.
3.	"	Almasiului	"	2	"	15.
4.	"	Ariesiului	"	9	"	9.
5.	"	Bfei	"	11	"	8.
6.	"	Blasiului	"	19	"	11.
7.	"	Catinei	"	1	"	27.
8.	"	Cichentalului	"	8	"	9.
9.	"	Clusiului	"	9	"	31.
10.	"	Cosiocnei	"	6	"	16.
11.	"	Dergei	"	3	"	23.
12.	"	Dicio Samartinului	"	5	"	13.
13.	"	Ernotului	"	—	"	26.
14.	"	Faragaului	"	6	"	18.
15.	"	Ibasfalaului	"	12	"	9.
16.	"	Indolului	"	3	"	18.
17.	"	Ludosului	"	3	"	17.
18.	"	Mediasiului	"	21	"	2.
19.	"	Morlacei	"	4	"	15.
20.	"	Muresiului	"	4	"	35.
21.	"	Muresiu Uiorei	"	3	"	19.
22.	"	Pogacelei	"	1	"	20.
23.	"	Reghinului	"	8	"	32.
24.	"	Rosiei	"	11	"	5.
25.	"	Sebesiului	"	9	"	13.
26.	"	Sibiului	"	24	"	10.
27.	"	Turdei	"	9	"	14.
28.	"	Fagarasiului	"	45	"	11.
29.	"	Giurgeului	"	4	"	11.
30.	"	Odorheiului	"	2	"	8.
31.	"	Treiscaaneloru	"	4	"	7.

Astufeliu in archidiecesa de presente suntu mai bine de a treia parte
biserici de piatra, éra mai pucinu de doue din trei pãrti suntu inca totu
biserici de lemn.

Se pote vedé de aici, că inca stamu binisioru departe de alte confesiuni neromane din Ardealu, cari au numai tare pucine basereci de lemnu. De alta parte inse se pote vedé si progresulu, ce l'amu facutu pre terenulu acest'a. Căce inainte de acést'a numai cu treidieci pana in patrudieci de ani erá ceva raritate a vedé baserica romanésca de piatra. Si astádi dejá mai bine de a trei'a parte din basericele din archidieceasa suntu de piatra. Mai adaugemu la aceste si impregiurarea, că din cele 271 basereci de piatra din archidieceasa mai bine de diumetate suntu redicate dela anulu 1848 in coce, va se dica in 38 de ani s'au edificatu preste 130 de baserici de piatra in loculul celor misere de lemnu. Cu unu atare progresu la bietulu nostru poporu, ce are de a se luptá cu atâte greutati, si care a trebuitu in tempulu acest'a se mai edifice si un'a multime de scole si se le doteze, si pre langa ace'a si destule case si superedificate parochiali, pote, credemu noi, se fia multiumitu si celu mai mare pessimistu. Este ceva imbucuratoriu, candu observéza omulu din siematismulu acest'a, cum parochie micutie decâte 300—600 de sufiete si au edificatu in tempulu mai nou baserici de piatra. Mai slabu este in privinti'a acést'a representata camp'ia Transilvaniei, ce'a ce este pote de a se ascrie si impregiurarei, că fiendu pre acoló comunicatiunea de totu grea, nu se pote procurá decátu cu multe greutati materialulu de lipsa la construirea unei baserici de piatra. Speramu inse, că nice ea nu va remané indereptu, dupa-ce acumu se incepe a se construi si pre camp'ia cale ferata si asia transportulu materialulu necesariu va fi mai usioru.

Se trecemu acumu la scole.

Dupa siematismulu amintitu din 1886 in cele 31 protopopiate din archidieceasa se afla:

1.	In tractulu Aiudului	scole de piatra	5 scole de lemnu	17.
2.	" " Albei-Julie	" " "	10 " " "	3.
3.	" " Almasiului	" " "	4 " " "	9.
4.	" " Ariesiului	" " "	2 " " "	13.
5.	" " Biei	" " "	7 " " "	5.
6.	" " Blasiului	" " "	6 " " "	15.
7.	" " Catinei	" " "	1 " " "	27.
8.	" " Cichentalului	" " "	4 " " "	2.
9.	" " Clusiului	" " "	12 " " "	21.
10.	" " Cosiocnei	" " "	1 " " "	21.
11.	" " Dergei	" " "	3 " " "	22.
12.	" " Dicsó Samartinului	" " "	2 " " "	7.
13.	" " Ernotului	" " "	— " " "	12.
14.	" " Faragáului	" " "	1 " " "	18.
15.	" " Ibasfalaului	" " "	6 " " "	6.
16.	" " Indolului	" " "	4 " " "	17.
17.	" " Ludosiului	" " "	1 " " "	17.

18.	In tractulu	Mediasiuului	scole de piatra	10	scole de lemn	2.
19.	"	"	"	2	"	11.
20.	"	Muresiulu	"	1	"	20.
21.	"	Muresiu Uioarei	"	3	"	11.
22.	"	Pogacelei	"	3	"	13.
23.	"	Reghinului	"	1	"	29.
24.	"	Rosiei	"	4	"	4.
25.	"	Sebesiului	"	10	"	2.
26.	"	Sibiului	"	13	"	4.
27.	"	Turdei	"	7	"	14.
28.	"	Fagarasiului	"	31	"	9.
29.	"	Giurgeului	"	1	"	7.
30.	"	Odorheiului	"	—	"	1.
31.	"	Treiscaunelor	"	—	"	1.
				Laolalta 155		360.

Astfelu de presente nu chiar a treia parte din scolele din archidieceasa sunt edificie de piatra. Inse pentru ace'a nu trebuie se uitamu, că destule din scolele cele de lemn sunt edificie asia de frumoase că si cele de piatra. Deosebirea intre scolele de lemn si de piatra nu este asia mare că intre bisericele cele micutie de lemn edificate in tempurile cele de trista memoria, si intre bisericele de piatra edificate in tempulu mai nou. Afora de ace'a si scolele cele de lemn sunt edificate in tempulu mai nou mai fora esceptiune.

Si in privinti'a scoleloru inca ne lipsesce destulu pana candu vomu ajunge pre alte confesiuni neromane din tiera. Deca consideramu inse scurtimea tempului, in care amu facutu noi progresulu acest'a in scole si in biserici, atunci potemu fi multumiti. In numerulu mai de aproape vomu continuá statistic'a caseloru parochiali.

Sacramintele moribundiloru la agonisanti.

Unui preotu aplicatu in ingrigirea sufletelor i se intempla nu odata, că este chiebatu se preveda cu sacramintele moribundiloru, a penitintiei, eucharistiei si a ungerei de pre urma pre persone, cari in urm'a veemintiei morbului si au pierdutu consciinti'a de sine si nu mai suntu in stare a indepliní nice un'a lucrare omenésca. Se nasce dara intrebarea, cumcá ce are preotulu se faca in unu atare casu?

La aceste respundemu, că datorinti'a preotului in unu atare casu este, că se cerce că óre patientulu moribundu are intentiunea, ce o poftesce biserice'a dela subjectulu unui sacramentu cá conditiune essentiala a validitateri sacramentului, si apoi dupa rezultatulu, la care va ajunge in urm'a cercarei acesteia, are se si indrepte fapt'a sa.

Ce atinge intentiunea subjectului la primirea unui sacramentu, avemu se

insemnamu, cumcă suntu trei specii de intentiuni, pre cari baserie'a le considera de suficienți la primirea unui sacramentu.

Antaiu este intentiunea *actuala*, carea sta in ace'a, că primitoriulu in minutulu, in care primesce sacramentulu are intentiunea espresa de a-lu primí. Acést'a este intentiunea cea mai classica, si care este mai multu conforma santianiei sacramentului, din care cauza baserie'a si poftesce, cá unulu fie care credintiosu se se silésca a avé un'a atare intentiune, candu primesce ver unu sacramentu.

A dou'a este intentiunea *habituala*, care sta in ace'a, că ore cine si a propusu a primi ver unu sacramentu, inse candu lu primesce, atunci lu primesce mai multu mecanice, fora de a cugetá la intentiune. Intentiunea acést'a este mai pucinu demna cá cea de antaiu, inse totusi este si acést'a dupa credinti'a bisericeii de ajunsu la primirea unui sacramentu. Este de ajunsu pentru ace'a, căce despre unu atare primitoriu, dupa ce si a propusu odata a primí sacramentulu, propusulu nu si l'a mai revocatu, si asia intentiunea totu esista, precum arata impregiurarea, că a venitu la primirea sacramentului.

A trei'a este intentiunea *interpretativa*, care sta in ace'a, că subjectulu nu sia propusu a primi sacramentulu, si de presente inca nu cugeta la asia ceva pentru că nu pote cugetá. Se presupune inasa, că deca ar' fi in stare a cugetá, si si ar' cunosce starea, atunci bucurosu ar' primi sacramentulu. Intentiunea acést'a este cea mai pucina, inse totusi, deca esista celu pucinu acést'a, atunci este de ajunsu cá la unu credintiosu se i se pote dá unu sacramentu ore care.

Acumu unu agonisantu, care si a pierdutu conscienți'a de sine nice vorba nu pote se fia, cá se aiba intentiune actuala, căce acést'a nu este cu potintia fora conscienți'a de sine; cea habituala pote se esista in unu atare casu intru atâta, in câtu respectivulu agonisantu pote si a propusu mai inainte a primi sacramentele aceste. Preotulu inse nu pote se scie nemicu despre unu atare propusu, decâtu numai deca i voru descoperí celi din giurulu morbosului, că in adeveru si a si manifestatu propusulu acest'a. Si deca preotulu afla, că moribundulu a avutu in adeveru propusulu acesta, pre care fora de a si-lu revocá inca l'a si manifestatu la celi din giurulu lui, atunci fienducá din aceste se vede, că a avutu intentiune habituala pana in minutulu, candu si a pierdutu conscienți'a de sine, este si datoriu se-i conferesca sacramentele.

Candu inse preotulu nu pote sci nice decum, că ore morbosulu avut'a ma inainte de pierderea conscienței de sine propusulu de a primi sacramentele aceste, prin urmare nu-si pote castigá securitatea nice baremu despre un'a intentiune habituala a pacientului, atunci este datoriu se cerce, nu cumva are baremu intentiunea interpretativa. Spre seopulu acest'a va cercá, cumcă ce vietia a dusu pacientulu mai inainte, cum s'a purtatu facia cu preceptele bisericesci, si apoi de aci va conchide, cumcă óre pacientulu este de asia, in

câtu, deca ar' avé conscientia de sine si si ar' vedé pericululu morței, in care se afla, atunci ar' dori însusi primirea sacramentelor acestor'a. Si deca afla, că de dupa vietia de mai înainte a pacientului un'a atare conclusiune este rationabila, atunci pote fi securu, că pacientulu are celu pucinu intentiunea interpretativa de a primi sacramintele aceste si prin urmare i le pote si conferi.

Candu dicemu inse, că pacientului cu intentiunea habituala seau celu pucinu interpretativa i pote conferi sacramintele aceste, atunci nu le întielegemu pre tote trei, ci întielegemu numai pre acele, cari se potu conferi fora că se se potésca nice cea mai mica activitate din partea pacientului, si aceste sunt penitinti'a si ungerea depre urma, penitinti'a intru atât'a, in câtu lu absolve de pecate si fora confesiune. Sant'a Eucharistia inse, carea nu se pote conferi fora de ceva activitate din partea primitivului, in câtu trebuesce celu pucinu se o inghita, nu trebuesce conferita, căce e cu potintia, că pacientulu seau se nu o pota inghiti, seau se o arunce diosu nesciendu ce este, si astufeliu se se profaneze sacramentulu acest'a prea santu.

Deca inse se intempla, că pacientulu dupa ace'a se se scóle, atunci trebuesce se faca si confesiunea pecatelor, ce nu o a potutu face mai înainte. Se intempla inse, că preotulu este chiamatu la patulu unui moribundu cunoscutu din vietia cá ateistu si cá unu despretiutoriu alu sacramentelor bisericeii. Despre un'a atare persona in cele mai multe casuri nu se pote presupune nice baremu intentiunea interpretativa. Inse fienducă totusi este cu potintia un'a intorcere pre patulu de mórte, de ace'a si la acestia li póte conferi sacramentele, inse totu-de-a-un'a numai conditionatu, că se nu se arunce margaritariile câniloru.

Scheletu de predica la cununia.

Motto: »Trei lucruri am iubitu: concordi'a între
»frati, amicitia între vecini, si unirea între
»barbatu si femece« Eccl. XXV. I.

Esordiu.

Poetii si oratorii au emulatu totu de a un'a între sine in descrierea vietiei casatorite cá fericirea cea mai inalta si mai frumoasa a vietiei.

Cu descrierile aceste, desi câte odata cam esagerate se unescu chiaru si santii parinti. . . „Nu este bine omului, se fia singuru“ a disu Domnedieu însusi, si ia adusu lui Adamu una socia, carea se-i faca inca si mai placuta petrecerea in Paradisu si sei marésca fericirea vietiei. „Casa si avere“, dice cartea proverbielor XIX, 24 „moscenesce omulu dela parinti, un'a femece cu minte inse este unu daru alui Domnedieu“.

Dupa-ce si voi acumu stati gata spre a infrumsetia dilele vietiei vostre cu fericirea acést'a multu laudata, asia credu, că nu va fi fora folosu, deca fericirea acést'a vi o voiu descrie cu colorile adevérului, cá astufeliu apoi se crésca si dorinti'a vostra dupa ea.

I.

Fericirea casatoriei sta:

- A. In iubirea imprumutata, căce
- a) unde este iubire imprumutata, acolo este si pacientia, concordia, incredere, amicitia si fidelitate.
  - b) unde este iubire imprumutata, acolo colib'a se preface in palatiu, seraci'a in avutia, lacramile de durere in lacrimi de bucurie, si nefericirea in fericire.
- B. In crescerea buna a filoru, căce
- a) unde este un'a crescere buna a filoru, acolo este si pietate, ordine, moravuri bune, pace, bucurie si linisce.
  - b) unde este un'a crescere buna a filoru, acolo se scobora si bine-aventarea cerésca cu tote bunetatile ei.
- C. In iubirea casei si a familiei, căce
- a) unde este iubirea casei si a familiei, acolo este si diligintia si bunastare.
  - b) unde este iubirea casei si a familiei, acolo pretrece si bucuria continua, care altmintrule asia de greu, si asia de raru o afla omulu.

E p i l o g u.

Si acumu eu inaintea altariului voiu rogá pre Domnedieu, cá se stirnesca in inimile vostre dorinti'a dupa aceste trei bunuri, căce atunci de securu, cá pana la capetulu vietiei nice candu nu vi va paré reu, cá ati facutu pasiulu acest'a.

Revist'a basericésca.

Provinci'a metropolitana gr. cat. romana de Alb'a-Jul'i'a. Inca unu numeru afora de acesti doi, si organulu acest'a implinesce alu patrulu anu alu esistintiei sale. Nu suntemu, nu potemu, si nu ni este iertatu noue a fi competenti spre a judecá óre in tempulu acest'a de patru ani corespuns'a organulu chiamarei sale basericesci si culturali. In ce suntemu competenti a judecá este, cá noi ni amu datu tota silinti'a possibila de a realisá programulu stabilitu inca inainte de esirea foiei, si deca cumva acést'a pote ca nu ni a succesu, seau nu ni a succesu deplinu, atunci cu consciinti'a linistita potemu dice, cá caus'a nu este de a se cantá in nevointia ci in nepotintia. Candu s'a satoritu de basa programulu, dupa care a esitu organulu acest'a pana acumu, atunci s'a pusu mai multu pondu pre partea teoretica, si s'a luat de indreptariu impregiurarea, cá fiendu astádi credinti'a, carea este bas'a basericeii, atacata de atâte parti, chiaru si in midiloculu nostru, prin ce se paraliséza asia de multu desvoltarea nostra basericésca, antai'a chiamare a organului acestuia va avé se fia intarirea credintiei prin desvalirea logice si frumsetiei sale eterne si respingerea cu demnitate si putere a atacuriloru indreptate din atâte parti. Atunci s'a cugetatu, cá fiendu intarita credinti'a, tote celelalte lucruri voru veni de sine conformu cuvintelorú Mantuitoriului cá „*de veti avé credintia nu-*

mai catu unu grauntiu de mustariu, si veti dice muntelui acestuia: *redicate, va fi voue*“. S'a cugetatu, cumcã dupa-ce totu aerulu, in midiloculu caruia treiesce baseric'a noastra, este atãtu de infectatu seau de necredintia seau de indiferentismu — privesca ori si cine numai loru literatur'a noastra si periodica si neperiodica — asia este lipsa neincungiurata de unu organu, care se tienã inainte de tote susu ffamur'a credintiei si se o apere cu armele moderne ale scientiei, cã astufeliu credinti'a in vietii si in desvoltarea noastra se devina factorulu acela, care este la alte popore, ce ni potu servi de modelu in privinti'a acest'a. Pentru ace'a inse nu s'a eschisu si chiamarea organulu acestuia de a fi pre langa ace'a si unu indreptariu practiculu pentru trebuintiele clerulu. Acest'a inse numai in rendulu alu doile.

De multe ori inse se intempla, de unu programu ore care facutu pentru unu lucru inainte de inceperea lui, mai târziu trebuesce coresu in unu punctu seau in altulu, cãce latinulu dice cã: „*eventus te plura docebit*“. Asia s'a intemplatu si cu programulu organulu acestuia. Din unele parti s'a ivitu parerea, cã ar' fi mai consultu, daca organulu in prim'a linia va fi mai multu practiculu, care parere credemu, cumcã va fi si primita.

Astufeliu inca nu potemu sci, deca organulu va mai aparé si in anulu venitoriu seau nu. La totu casulu inse in programu se va face schimbare afundu taiatoria. Cu greu credemu inse cã se voru poté redicã si numai in parte dificultatile materiali si spirituali, cu cari s'a luptatu pana acum, cãce cã se nu mai amintimu de altele, numai in partea materiala restantiele baniloru de prenumeratiune din acesti patru ani trecu preste 3000 de floreni.

Rogamu dara pentru ultim'a ora pre D. D. restantieri, se grabesca cu tramiterea pretiului inca inainte de espirarea anulu, éra pre D. D. cari nu au capetatu ver unu numeru, se-lu reclameze inca de tempuriu, cãci mai dispunemu inca de esemplarie din mai toti numeri.

Capitululu catedralu gr.-cat. de Gherl'a cu anima plina de durere anuncia adormirea in Domnulu a iubitulu confrate

Magnificulu si Reverendisimulu Domnu

Joanu Gulovich

Canonicu Lectoru alu Basericeii Catedrale gr.-cat. de Gherl'a scl.

urmata dupa unu morbu scurtu de 14 dile, provediutu cu SS. Sacraminte ale moribundiloru in 16 Novembre a. c. st. n. séra la 8 óre, in anulu 74 alu etatiei si 52 alu preotiei sale.

Osamintele defunctulu se voru asiedjã spre repausu in 18 Novembre d. m. la 2 $\frac{1}{2}$ óre in cemeteriulu gr.-cat. Éra S. Liturgia pentru adormitululu se va celebrã in 22 Novembre la 7 óre in capel'a episcopésca.

Gherl'a la 17 Novembre 1886.

Fiai tierin'a usióra si memori'a binecuventata!

In 3 Decembre n. a. c. a repausatu P. O. Joanu Deacu protopopulu gr.-cat. alu Sabesiulu in etate de 74 de ani, unulu din celi mai betrani protopopi din archidiecees'a metropolitana de Alb'a-Jul'i'a. Inmormentarea s'a intemplatu Domineca in 5 Decembre n. a. c. Fia-i tierin'a usióra.

Totu in dilele trecute a repausatu Dr. Arnold Ipolyi Stummer episcopulu latinu de Oradea mare, barbatu altumintrule de eruditiune inalta mai cu sema pre terenulu artiloru frumose, inse tare infectatu de siovinismulu nationalu magiaru, cu tote cã de pre nume nu se vede a fi fostu magiaru de origine.

Noue ni a lasatu unu tristu suveniru încă din 1879, candu a pasitu tare in favorulu introducerei limbei magiare in scolele poporali. Inmormentarea-i s'a intemplatu Joi in 9 Decembre in Oradea mare prin Cardinalulu Haynald Archiepiscopu de Caloccea. Altumentrunea elu numai din primaver'a anului acestuia a ocupatu scaunulu episcopescu de Oradea mare. Mai inainte dela 1872 in coce a fostu episcopu in Neosolia intre Slovaci.

Franci'a In dilele aceste a sositu in Parisu scirea despre mortea lui Paul Bert protectoriu francesu in Tonkin cunoscutu cá unulu din celi mai incarnati inimici ai basericei, care cá ministru a facutu nespusu de multa stricatiune basericei francese, dara mai multu a stricatu inca prin opurile sale fisice, in cari atesimulu este redicatu la rangulu de rezultatulu celu mai inaltu alu filosofiei si alu civilisatiunei. Candu a fostu tramisu in Tonkin de catra actualulu ministru presiedinte Freycinet, atunci se vorbiea, cá l'a tramisu numai pentru ace'a, cá se se scape de elu, fienducá Freycinet voiá se urmeze o politica basericésca mai moderata, in care piedec'a cea mai mare io facea Paulu Bert. Deca acést'a o a voitu atunci apoi acumu l'a mantuitu Domnedieu de elu. Dee pentru ace'a Domnedieu, cá inimiculu acest'a mare alu lui se afe totusi indurare inaintea scaunulu seu celui dreptu de judecata.

Precum pote va fi affatu dejá publiculu nostru cetitoriu din foile politice adunarea nationala bulgara a alesu de principele alu Bulgariei pre principele danezu Valdemar. Atátu foile straine, câtu si ale nostre dechiara cá Rusi'a nu-lu va recunose, si cá motivu aducu seau un'a impregiurafe seau alt'a, numai pre cea adeverala o lasa afora si pre care o amintescu singuru numai foile catolice. Si acést'a este, cá principele Valdemar este casatoritu cu un'a principésa catolica, anume cu fic'a contelui de Parisu, pretendentulu legitimu la tronulu Franciei, si astfeliu Rusi'a cea desbinata si atátu de inimica basericei catolice nice candu nu se va invoí, cá in Bulgaria se ajunga pre tronu un'a principesa catolica. Este de miratu cum foile aceste cugeta, cá religiunea nu mai joca astadi nice unu rolu in politic'a europeana, fienducá ele cele mai multe s'au emancipatu de ori ce religiune.

Catra olerulu romanu!

In anulu 1878, la rogarea mai multoru confrati preoti, am edatu **Tomulu I.** din „**Cuventarile funebrele si iertatiuni**“, — atunci s'a cerutu se edau predici scurte mai multu iertatiuni, ér' astadi dupa optu ani, multi dintre confratii mei me indémna se edau predicile mele la morti, predici mai lungi cu iertatiuni.

Satisfacându dara dorintiei acestei'a si lipsei generale de predici acomodate la morti, ve trimitu cu tóta increderea cól'a de prenumeratiune la: „**Tomulu alu II-le de predici funebrele si iertatiuni**“, care lu-voiu edá indata ce se vor' asigurá prin prenumeratiune spesele tiparirii.

Aceste cuventari funebrele si iertatiuni le-am prelucratu la diverse ocazioni in tempulu de siésa ani, de cându adeca sum si eu pastoriu sufletescu, — asiá, cá tomulu acest'a de predici la morti vá cuprinde in sine vre-o 50 de predici la prunci mici, la fetiori si fete, la barbati teneri si mueri tenere,

la betrani si betrane, la diverse ocațiuni si diverse casuri de mórte, si la ómeni repausati in diverse stari sociale a vietiei.

Predicile voru fi destulu de lungi si impreunate cu iertatiuni.

Pre scurtu le-am intocmitu astfelu, cá se corespunda toturor'a si se se póta cuventá cu folosu sufetescu cátra poporulu credintiosu, care adese ori e mai tare plecatu a primí invetiaturile sante la ingropatiuni — de cátu la alte ocațiuni.

Pretiuulu opului in speranti'a partinirei P. O. cleru romanu 'lu defigu numai la 1 fl. v. a. si me rogu, cá prenumeratiunile se se faca cátu de curendu, cá se me potu orientá despre numerulu esemplarielorú tiparinde.

Mai incolo ceréndu-se forte adese ori dela subscrisulu esemplaria din: „Catechesele pentru prunciú scolarú“, si neavendu deja neci unulu, m'am decisu a edá acele Catechese publicate in 1877, in editiunea a dou'a corésa si amplificata.

Nu se póte negá folosulu celu mare a catechisarei, cáci déca nu vomu dá generatiunei celei tenere o crescere religiosa-morala, si déca neamulu romanescu nu vá ajunge curendu la invetiatura si sciintia, se vá stinge, si responsabilitatea vá fi a nóstra a clérului, care e chiamatu a luminá poporulu.

Ordinariatele episcopesci in termini asprei dispunu catechisarea tenerimei, si cercati numai, cumca cei de ritulu latinu cu cátu zelú implinescu datorintiele sale in privinti'a acést'a, sciendu prea bine cumcá a cui e scól'a, aceluia e si poporulu, ér noi clerulu romanu, carii asisderea traimu dela poporu, óre se nu nisuiamu a cresce o generatiune morala, care se remana a nóstra si a urmasiloru nostrii, caci datori suntemu a lucrá nu numai pentru astadi, ci si pentru venitoriu.

Unu midilocu eficace de a cresce unu poporu moralu este mai alesu catechisarea tenerimei, — dorere cá pentru acést'a afara de manualulu edatu de subscisulu nu este altu opu in limb'a romana.

Opuulu acest'a la tempulu seu a fostu fórte bine primitu si laudatu de toti,

Deci tramitu cól'a de prenumeratiune si la editiunea a dóru'a a acestui opu. atérnendu de la numerulu prenumerantiloru tiparirea aceluia.

Pretiuulu opului pentru unu esemplariú e 1 fl. 50 cr. v. a.

Dela ambele opuri alu 10-lea esemplariú 'lu dau gratis, cá rabatu.

In urma me rogu de P. O. D. Protopopi se binevoiéscá a cerculá cól'a acést'a de prenumeratiune in districtele sale.

Prenumeratiunile se se faca la subscrisulu in Satu-Sugatag p. u. Akna-Sugatag, Mármaros.

Satu-Sugatagu lun'a Octobrie 1886.

cu adenca stima

Titu Budu,

parocu-protopopu.